

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lastensuojelu

2017

Sanna Fältberg ja Meri Pulkkinen

**TUTKIMUS PERNON
PERHETELAKAN JA LAUSTEEN
PERHETUVAN
PERHERYHMÄTOIMINNAN
HYVISTÄ KÄYTÄNNÖISTÄ JA
KEHITTÄMISTARPEISTA**

Sanna Fältberg & Meri Pulkkinen

TUTKIMUS PERNON PERHETELAKAN JA LAUSTEEN PERHETUVAN PERHERYHMÄTOIMINNAN HYVISTÄ KÄYTÄNNÖISTÄ JA KEHITTÄMISTARPEISTA

Kvalitatiivisen tutkimuksen toimeksiantajana on Turun kaupungin lapsi- ja perhepalvelut. Tutkimus kohdentuu Turun kahteen perheryhmätoimintaa harjoittavaan toimipaikkaan, Pernon Perhetelakkaan ja Lausteen Perhetupaan. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää perheryhmätoiminnan hyviä käytäntöjä ja kartoittaa työntekijöiltä perheryhmätoiminnan kehittämistarpeita molemmissa perheryhmätoimintaa harjoittavissa toimipaikoissa. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia henkilökohtaisia kehittämistarpeita työntekijät kokevat omaavansa työskennellessään perheryhmätoiminnassa. Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla kaikkia neljää perheryhmätoiminnassa työskentelevää työntekijää. Työntekijät toimivat työpareina Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla. Työntekijöiden haastattelun runkona toimi teemahaastattelu, joka oli suunniteltu kyseistä tutkimusta varten.

Työntekijöiden haastatteluissa ilmeni se, että perheryhmätoiminnan hyvinä käytäntöinä toimivat arjen struktuuri, lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisten menetelmien avulla, vertaistuki, ammatillinen auttaminen ja tukeminen sekä työparityöskentely. Lisäksi Pernon Perhetelakalla työntekijät nostivat haastattelussa esille hyvänä käytäntönä vanhempien yksilöllisen huomioimisen, opiskelijoiden mukaan ottamisen perheryhmätoimintaan ja asioista suoraan puhumisen. Lausteen Perhetuvalla hyvänä käytäntönä pidettiin arjessa elämistä.

Perheryhmätoiminnan kehittämisen näkökulmasta Pernon Perhetelakan työntekijät toivat esille toiminnan mainostamisen ja näkyväksi tekemisen. Pernon työntekijät toivoivat myös omaa ulkoilupihaa. Lausteen Perhetuvan työntekijöiden mielessä ei ollut mitään, mikä ehdottomasti kaipasi kehittämistä nykymuotoisessa perheryhmätoiminnassa. Lausteella työntekijät toivoivat, että hyväksi ja toimivaksi todetut kokonaisuudet tulitaisiin toiminnassa säilyttämään. Työntekijöiden henkilökohtaisten kehittämistarpeiden osalta Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan työntekijät kokivat, että on tärkeää pysyä perässä maailmassa tapahtuvissa erilaisissa muutoksissa.

ASIASANAT:

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, perhetyö, perheryhmätoiminta, varhainen tuki, vanhemmuuden tukeminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme in Social Services | Child welfare

2017 | 70

Sanna Fältberg & Meri Pulkkinen

A RESEARCH ON THE GOOD PRACTICES AND DEVELOPMENT NEEDS OF THE FAMILY GROUP ACTIVITIES OF PERNO'S PERHETELAKKA AND LAUSTE'S PERHETUPA

Turku city's children and family services are the principals of the qualitative research. The research targets two family group activities in Turku, Perno's Perhetelakka and Lauste's Perhetupa. The aim of the research was to find out the good practices and development needs in both family group activities. The research was done by interviewing all four employees. The employees work as pairs at Perno's Perhetelakka and Lauste's Perhetupa. The base of the interviews was a theme interview, which was designed for this certain research.

In all of the employees' interviews, it came up that the good practices of family group activities are weekday structure, supporting the interaction between the child and parent with functional methods, peer support, professional help and support and working in pairs. In addition, the employees of Perno's Perhetelakka brought up taking the parents individually into account, introducing students to the family group activities and straight talk as good practices. Lauste's Perhetupa thought it was good to live as part of the day-to-day life of families.

From the family group activity's developmental point of view Perno's Perhetelakka's employees brought up their activity's advertisement and improving visibility. Perno's employees also hoped to have their own yard. Lauste's Perhetupa's employees did not have anything in mind that would definitely need improvement in their family group activity. They hoped that the entirety that had been noted as functional and good would be kept as it is. For personal development needs the employees of Perno's Perhetelakka and Lauste's Perhetupa felt that it is important to keep up with the different changes happening in the world.

KEYWORDS:

Reform in children- and family services, family work, family group activity, early support, parenting support

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMA	8
2.1 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma valtakunnallisesti	8
2.2 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma Varsinais-Suomessa	9
2.3 Matalan kynnyksen palvelut	10
3 PERHETYÖ	13
3.1 Perhetyön historia ja kehitys	13
3.2 Perhetyön taustalla oleva lainsäädäntö	14
3.3 Perhetyön organisointi ja määrittely	16
3.4 Moniammatillisuus perhetyössä	17
4 PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄN TYÖN SISÄLTÖ	20
4.1 Mitä on perhetyö?	20
4.2 Perhetyön prosessi	22
4.3 Perheryhmätoiminta	24
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	28
5.1 Tutkimuksen aihe, tavoite ja tutkimustehtävät	28
5.2 Tutkimuksen yhteistyötahot	28
5.3 Tutkimusmenetelmä	29
5.4 Aineiston hankinta	30
5.5 Aineiston analyysi	31
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	33
6.1 Perheryhmätoiminnan hyvät käytännöt	33
6.2 Perheryhmätoiminnan kehittämistarpeet	47
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
7.1 Työntekijöiden haastatteluiden yhteenveto hyvistä käytännöistä	51
7.2 Työntekijöiden haastatteluiden yhteenveto kehittämistarpeista	55
7.3 Tutkimustulokset suhteessa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan	56
7.4 Tutkimustulokset suhteessa perhetyöhön	58
7.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	59

7.6 Sosionomin (AMK) ammatillinen osaaminen	61
7.7 Tutkimuksen herättämä pohdinta ja kehittämissuositus	62
LÄHTEET	67

LIITTEET

- Liite 1. Teemahaastattelu.
- Liite 2. Tutkimuslupa.

1 JOHDANTO

Viime vuosikymmenten aikana julkisuudessa on keskusteltu lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista. Keskusteluista on noussut esiin huoli. Tutkimukset, erilaiset tunnusluvut sekä lasten ja perheiden parissa työskentelevien arkipäiväiset kokemukset ovat kertooneet lisääntyvästä pahoinvoinnista. Pahoinvoinnin selityksenä voidaan pitää esimerkiksi muuttuvaa vanhemmuutta ja perhe-elämän ongelmien kärjistymistä. Lapsiperheiden ongelmat ovat monimuotoistuneet ja tarpeet perheiden kanssa tehtävälle työlle ovat kasvaneet. Siksi yhteiskunta onkin alkanut panostamaan yhä enemmän lapsiperheiden parissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön. (Sarvela & Pukari 2006–2007, 4.)

Yhtenä lapsiperheiden kanssa tehtävän ennaltaehkäisevän työn muotona toimii alle kouluikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen tarkoitettu perheryhmätoiminta. Perheryhmätoiminnan tavoitteena on tukea vanhemmuutta sekä tarjota perheelle tukea arkipäivästä selviytymiseen. Perheryhmätoiminnassa korostuu osallistujien välinen vertaistuki ja ohjaajilta saama ammatillinen tuki. Perheryhmätoiminta on sosiaalihuollon välimaaston palvelu, jolla pystytään vastaamaan muun muassa lastensuojelun avohuollon tarpeisiin. (Hätönen 2002, 1.)

Lapsiperheiden palveluita on pyritty vuosien saatossa uudistamaan ja kehittämään paremmin perheiden tarpeita vastaaviksi erilaisten kehittämisohjelmien avulla. Ajankohtaisin kehittämisohjelma on Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman avulla tavoitellaan muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisempiä palveluita. Yhtenä muutosohjelman kokonaisuutena toimii perhekeskustointimalli, jonka tavoitteena on koota lapsiperheiden hajanaiset palvelut yhteen. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2017.) Lisäksi sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja lastensuojelulaki (417/2007) korostavat peruspalveluiden merkitystä sekä ennaltaehkäisevää toimintaa ja varhaisen puuttumisen mallia. Tavoitteena on, että lasten ja perheiden ongelmat havaittaisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja vähennettäisiin näin korjaavien palveluiden tarvetta.

Tämä tutkimus käsittelee hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita kahdessa Turun kaupungin perheryhmätoimintaa harjoittavassa toimipaikassa, Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla. Hyvä käytäntö voidaan ymmärtää monin eri tavoin, eikä ole olemassa yhtä yksiselitteistä määritelmää hyvälle käytännölle. Hyvän käytännön tunnuspiirteitä

ovat esimerkiksi vaikuttavuus, hyvän tuottaminen asiakkaalle ja taloudellisuus. Käytännön ei tarvitse olla uusi tapa. Se voi olla myös vakiintunut ja toimivaksi koettu käytäntö. Hyvällä käytännöllä voidaan tarkoittaa työmenetelmää tai työn organisointiin liittyviä asioita ja se voi olla ihmisistä tai muista tekijöistä koostuva verkosto. Sosiaalialalla hyvän käytännön käsitteellä tarkoitetaan ennen kaikkea työn kehittämisen välinettä. (Korhonen ym. 2007, 44; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016.) Tutkimuksen aihe nousi esiin Turun kaupungin lapsi- ja perhepalveluista, kun Turun kaupunki oli lähdössä kehittämään perhetyötä. Tutkimuksen tavoitteena oli työntekijöiden haastatteluiden kautta tuottaa uutta tietoa perheryhmätoiminnan hyvistä käytännöistä ja kehittämistarpeista. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia henkilökohtaisia kehittämistarpeita työntekijät kokevat omaavansa työskennellessään perheryhmätoiminnassa. Tutkimuksen tekeminen aloitettiin keväällä 2017 ja saatiin päätökseen syksyllä 2017.

Tutkimusraportti käsittelee perhetyötä ja syventyy sen osalta ennaltaehkäisevään perhetyöhön perheryhmätoiminnan muodossa. Tutkimusraportti alkaa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman esittelyllä. Tämän jälkeen tutkimusraportissa tuodaan esille perhetyön historiaa, sen taustalla olevaa lainsäädäntöä, organisoimista ja määrittelyä sekä moniammatillisuuden näkyvyyttä perhetyössä. Raportti selvittää myös mitä perhetyö on ja millainen työskentelyprosessi perhetyöhön linkittyy. Lisäksi tutkimusraportti selvittää, mitä perheryhmätoiminta on. Teoriaosuuden jälkeen tutkimusraportissa esitellään tutkimuksen aihe, tavoite, tutkimustehtävät, yhteistyötahot ja tutkimusmenetelmät. Tutkimusraportin tulokset -osiossa esitellään Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan perheryhmätoiminnan hyvät käytännöt ja kehittämistarpeet. Johtopäätökset -luvussa käydään ensin läpi tulosten yhteenvetoa hyvien käytäntöjen ja kehittämistarpeiden osalta. Tämän jälkeen pohditaan tutkimustuloksia suhteessa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan, tutkimustuloksia suhteessa perhetyöhön, tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta, sosionomin (AMK) osaamista tutkimusaiheeseen liittyen ja lopuksi käydään läpi tutkimuksen herättämiä pohdintoja sekä kehittämisehdotus.

2 LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMA

2.1 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma valtakunnallisesti

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma eli LAPE on hanke, jossa tavoitellaan muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisempiä palveluita (Lupa auttaa 2016). LAPE -muutosohjelman tavoitteena on lasten ja perheiden peruspalveluiden vahvistaminen sekä painopisteen siirtäminen ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Tarkoituksena on vähentää korjaavien palveluiden, kuten huostaanottojen ja laitoshoidon tarvetta. Tavoitteina ovat myös huomattavan kustannustehokkuuden lisääminen palveluissa, paremmin yhteen sovitettut palvelut sekä toimintakulttuurin uudistaminen. Muutosohjelmassa etusijalla ovat lapsen etu ja vanhemmuuden tuki. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma perustuu kahteen kehittämiskokonaisuuteen. Ensimmäisessä kokonaisuudessa vahvistetaan lapsen oikeuksia ja tietoperusteista toimintakulttuuria, jossa lapsi- ja perhepolitiikkaa sekä palveluja johdetaan hallintorajat ylittäen. Lisäksi luodaan välineet lasten hyvinvoinnin seurantaan, päätösten lapsivaikutusten arviointiin ja lapsilähtöiseen budjetointiin. Tarkoituksena on myös uudistaa ammattilaisten koulutusta. Toisessa kokonaisuudessa tuotetaan matalan kynnyksen tukea painottavat, saumattomasti yhteen sovitettut palvelut lapsille, nuorille ja perheille. Lisäksi huomioidaan myös digitalisaatio ja monitoimijaisuus sekä kumppanuus järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Viimeiseksi vahvistetaan vielä vanhemmuuden tukea, erotilanteen palveluita sekä koulua ja varhaiskasvatusta lapsen hyvinvoinnin tukena. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017.)

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman odotettuja tuloksia määritellään palvelujärjestelmän ja sen kustannusten sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. Muutosohjelman odotetut tulokset voidaan jakaa kahteen kategoriaan, jotka ovat tavoitellut muutokset palvelujärjestelmässä ja päätöksenteossa vuoteen 2019 mennessä sekä odotetut muutokset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnissa vuoteen 2025 mennessä. (Aula ym. 2016, 12.)

Vuoteen 2019 mennessä tavoitellaan tilannetta, jossa kunnat, maakunnat ja valtion viranomaiset ovat saaneet välineitä tietoon ja lapsen oikeuksiin perustuvaan päätöksentekoon sekä toimintakulttuurin edistämiseen. Maakunnissa ja sen alueella sijaitsevissa

kunnissa palvelut ovat sovitettu yhteen lapsi- ja perhelähtöiseksi kokonaisuudeksi. Kansallisen ohjauksen, lainsäädännön ja johtamisen osalta uudistuksella on pyritty tukemaan lapsi- ja perhelähtöistä muutosta eri ministeriöiden yhteistyön tuloksena. Painopistettä siirtämällä on saatu aikaan kustannussäästöjä sekä osa-aikainen palveluiden saatavuus on parantunut. Tämä on tapahtunut, kun tuen painopiste on siirtynyt kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen. Kustannusvaikuttavuus näkyy siinä, että lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointitarpeisiin on pystytty vastaamaan niukkenevien julkisten määrärahojen puitteissa. Lisäksi osaamista on uudistettu lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden tueksi. (Aula ym. 2016, 12.)

Tavoitteena vuoteen 2025 mennessä ovat lasten, nuorten ja perheiden yhdenvertaisuuden lisääntyminen, eriarvoisuuden vähentyminen sekä erilaisuuden ja monimuotoisuuden huomioon ottaminen. Tavoitteena on, että lasten, nuorten ja perheiden omat voimavarat, elämänhallinta ja autetuksi tuleminen ovat vahvistuneet. Lisäksi tavoitellaan lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden ja kohdatuksi tulemisen kokemusten vahvistamista. (Aula ym. 2016, 12.)

2.2 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma Varsinais-Suomessa

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma siirtyi vuoden 2017 alussa uuteen vaiheeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että maakuntien LAPE -muutosohjelmat käynnistyivät. Samalla kehittämistyötä jatkettiin valtakunnallisesti palvelukokonaisuuksien ja toimintakulttuurin kehittämisen myötä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017.)

LAPE -hanketta toteutetaan maakuntatasolla vuosina 2017–2018. Varsinais-Suomessa kunnat ovat yhdistäneet voimansa yhteiseen hankehakemukseen. Hankkeen valmistelusta vastaa Raision kaupunki. Hankkeessa ovat mukana Varsinais-Suomen kaikki 27 kuntaa. Kuntien lisäksi kehittämiseen osallistuu järjestöjä, seurakuntia, korkeakouluja ja yrityksiä. (Raision kaupunki 2017.)

Varsinais-Suomessa toimii Lupa auttaa -hanke, joka toteuttaa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. Hankkeen myötä palveluita uudistetaan niin, että perheet saavat apua, kun sitä tarvitsevat ja ammattilaisilla on lupa auttaa. (Kimpassa allihopa 2017.) Lupa auttaa -hankkeen päätavoitteena on luoda nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitetut palvelut. Palveluissa

lapsen etu ja vanhemmuuden tuki painottuvat ensisijaisina. Tarkoituksena on vahvistaa peruspalveluita niin, että painopistettä siirretään ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Palveluiden painopisteen siirtyessä perustasolle ja ehkäiseviin palveluihin hillitään kustannusten nousua. (Lupa antaa 2016.)

Muutosohjelman tavoitteena on valtakunnallisen mallinnustyön tuloksena syntyvien hyvien toimintamallien käyttöönotto. Muutosohjelmassa painotetaan moniammatillisuutta, lasten, nuorten ja perheiden näkökulmien huomioimista sekä osallistamista palveluiden kehittämisessä ja uudistamisessa. (Raisio kaupunki 2017.) Kehittämistyön myötä tarkoituksena on lisätä perheiden terveyttä ja hyvinvointia. Lisäksi tavoitteena on vähentää muun muassa lasten ja nuorten mielenterveyden ongelmia, huostaanottoja ja laitoshoidoa. Palveluiden kehittämisen keskiössä on asiakas. (Lupa antaa 2016.)

Toiminnan perustana ovat siis hyvin toimivat perustason palvelut. Peruspalveluita täydennetään oikea-aikaisesti erityistason tuella. Toimivia peruspalveluita tuetaan muun muassa jalkautuvien erityistyöntekijöiden avulla ja sähköisiä palveluita hyödyntäen. Lisäksi näiden toimiviksi todettujen toimintamallien alueellinen käyttöönotto mahdollisimman yhtenäisin toimintaperiaattein on tarkoituksenmukaista. (Lupa antaa 2016.)

2.3 Matalan kynnyksen palvelut

LAPE -muutosohjelmaan kuuluu matalan kynnyksen palveluiden kokonaisuus, jossa painottuu lapsi- ja perhelähtöisyys. Matalan kynnyksen palveluina toimivat perhekeskustoimintamalli ja varhaiskasvatus. Näiden lisäksi koulujen ja oppilaitosten tarkoitus on toimia lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Perhekeskustoimintamalli on osa LAPE -muutosohjelman kokonaisuutta. Perhekeskustoimintamallilla haetaan ratkaisua hajanaisen palvelujärjestelmän kyvyttömyyteen vastata lasten ja perheiden avuntarpeisiin. Lasten ja perheiden tarpeisiin olisi tarkoitus vastata viivyttämättä ja kustannusvaikuttavasti. Perhekeskustoimintamallin tavoitteena on koota hajanaiset palvelut ja edistää asiakkaiden tarpeiden kohtaamista. Tällä hetkellä ongelmana ovat lasten ja perheiden avuntarpeisiin vastaamattomuus, palvelujen pirstaleisuus ja palvelukulttuurin ongelmat. Nämä ongelmat johtavat lasten, nuorten ja perheiden ongelmien monimutkaistumiseen, pahoinvointiin, eriarvoistumisen lisääntymiseen ja syrjäytymiseen. Seurauksena erityispalveluiden tarve lisääntyy lasten, nuorten ja perheiden keskuudessa ja kustannukset kasvavat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Perhekeskustoimintamalli on osissa Suomen kunnissa käytännössä matalan kynnyksen perhekahvilamainen kohtaamispaikka pienten lasten vanhemmille. Osassa kunnista perhekeskus tarkoittaa lapsiperhepalvelujen yhteistä ja monitoimijaista organisaatiota sekä johtamista. Lisäksi perhekeskustoimintamallia on toteutettu verkostoimalla eri palveluja toiminnalliseksi kokonaisuudeksi tai pelkästään sähköisesti. (Lupa auttaa 2016.)

Perhekeskustoimintamalli on lähipalvelujen kokonaisuus. Se sisältää lapsille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät palvelut. Lisäksi perhekeskustoimintamalli tarjoaa varhaisen tuen ja hoidon palvelut. Lupa auttaa -hankkeessa perhekeskustoimintamalli nähdään niin, että se toimii lapsiperheiden palvelujen verkostona ja voi koota palveluja samoihin toimitiloihin. Tämä toimintamalli on uusi tapa verkostoida nykyisin hajanaiset lasten ja perheiden palvelut ja sovittaa ne yhteen. Lapsi- ja perhelähtöisyys toteutuu siten, että jokainen lapsi ja perhe saavat tarvitsemansa tuen ja avun. Verkostomaisesti toimivaan perhekeskustoimintamalliin sosiaalipalveluista sisältyisivät ennaltaehkäisevä perhetyö, kotipalvelu, lapsiperheiden sosiaalityö, täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki, kasvatusta- ja perheneuvonta sekä perheoikeudelliset palvelut. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Ennaltaehkäisevä perhetyö on lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä perheiden tukemista, joka ei vaadi asiakkuutta lastensuojelussa. Ennaltaehkäisevän perhetyön tarkoituksena on perheiden elämänhallinnan ja voimavarojen käyttöönoton tukeminen sekä arjessa selviytymisen vahvistaminen. Tavoitteena on myös toimivan arjen löytäminen ja perheen hyvinvoinnin lisääminen. (Kallio peruspalvelukuntayhtymä 2017.)

Ennaltaehkäisevää perhetyötä tehdään yhteistyössä perheen kanssa. Se tukee vanhemmuutta, arjessa selviytymistä ja lasten kasvatusta. Lisäksi se on tärkeä tuki perheille vaikeissa elämäntilanteissa. Ennaltaehkäisevä perhetyö tukee vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikusta. Se on apuna myös vanhempien masennuksessa tai uupumuksessa sekä erilaisissa perhettä kohdanneissa kriisitilanteissa. Asiakkaaksi perhe hakeutuu ottamalla itse yhteyttä perhetyönohjaajaan tai ottamalla huolet puheeksi neuvolassa. Perheitä voidaan myös ohjata palveluihin, sillä perhetyötä ohjaa huoli perheestä ja lapsesta. (Kallio peruspalvelukuntayhtymä 2017.)

Huoli määräytyy perhettä uhkaavista ongelmista tai jo olemassa olevista ongelmista. Perheestä kerätylle tiedolle ja siitä syntyvälle huolelle pohjana toimivat yhteiskunnan nor-

mit ja ajattelutavat, siitä millainen on tavallinen ja toimiva perhe. Huoli perheestä on suhteellisen laaja käsite. Huoli tarvitsee erilaisia sisältöjä, jotta voimme ymmärtää, mitä huoli on. Nämä sisällöt koostuvat yleensä yhteiskunnassa olemassa olevista ajankohtaisista ongelmista. Huolen käsite koskee lasten ja perheiden suojelua. Käsite viittaa myös huolenpitoon ja positiivisten vaikutusten lisäämiseen perheen ja sen jäsenten elämässä. Huolen nimissä ongelmiin puututaan, niitä ehkäistään ja niitä korjataan. On muistettava, että huoli on subjektiivista ja siksi on tärkeää tarkastella, miten eri ammattilaiset perhe-työssä kokevat huolta perheestä. (Vuori & Nätkin 2007, 18–20.)

3 PERHETYÖ

3.1 Perhetyön historia ja kehitys

Ensimmäisiä perhetyön syntyyn liittyviä askeleita voidaan nähdä jo vuonna 1763. Tuoloin hospitaali- ja lastenkotiasetuksessa annettiin määräys turvattomien ja köyhien lasten hoitoon ja kasvatukseen. Perhetyön toimintoja on kuitenkin kokeiltu vasta 1800–1900-lukujen vaihteessa. Kokeilussa olivat mukana esimerkiksi rouvasväkiyhdistyksen hyväntekeväisyysmuodot ja muut kansalaisjärjestöjen toiminnat. Kokeilujen tarkoituksena oli muotoilla perhetyön toimintakäytännöt kunnallisesti ja valtiollisesti yhdenmukaisiksi ja toimiviksi kokonaisuuksiksi. (Rautio 2016, 55–56.)

Lastensuojelun perhetyön synty ajoittuu Suomessa sotien jälkeiseen aikaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitto alkoi järjestää kodinhoitajatyön kursseja. Kodinhoitotyön apua tarjottiin erityisesti varattomille monilapsisten perheiden äideille. Kodinhoitotyö sisälsi kodinhoidollista apua kotiin ja valistusta lasten hoidosta. Ruotsissa kehitetyn tehostetun perhetyön malli otettiin Suomessa käyttöön 1970-luvun puolivälissä tehostettuna kotipalveluna. (Reijonen 2005, 9; Rautio 2016, 56.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja sosiaalivaltio tarttuivat tehostetun perhetyön malliin ja aloittivat tehostetun perhetyön kokeilun. Kokeilussa keskeisinä teemoina esiintyivät perheen innostaminen vuorovaikutukseen sekä äitien ja isien opettaminen lasten- ja kodinhoidossa. Tehostetun perhetyön muoto levisi Suomessa nopeasti. 1980-luvun puolella sitä oli tarjolla jo 80 kunnassa. Samalla kodinhoitajan tehtävät alkoivat muuttua ja voitiin selkeämmin nähdä, että perheen kanssa keskustellaan ja autetaan perhettä ottamaan vastuuta omasta elämästään kodinhoidollisen avun lisäksi. (Reijonen 2005, 9.)

Seuraava merkittävä muutos tapahtui 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Lastensuojelun laitosrakenteiden muutos mahdollisti lastensuojelussa tapahtuvan perhetyön kehittymisen. Avohuollon työmuodot, perhekeskeisyys ja perhetyö alkoivat kehittyä. Lastenkotilaitoksissa alettiin tehdä enemmän avohuollollista lastensuojelutyötä ja työntekijät tekivät enemmän kotikäyntejä. Samoihin aikoihin työmenetelmien kehittäminen alkoi ja työskentely oli aiempaa tavoitteellisempaa. 1990-luvulla järjestöt alkoivat tuoda myös oman panoksensa perhetyöhön. Esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitto ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto alkoivat tarjota perhetyötä. (Rautio 2016, 56–57.)

1990-luvun lamakaudella kunnat supistivat ennaltaehkäisevää toimintaa. Suomen taloudellinen tilanne heikkeni ja aiheutti halvempien ja tehokkaampien menetelmien kehittämisen tarpeen. Alkoi aikakausi, jolloin moniammatillinen työskentely ja verkostoituminen nousivat pinnalle. Silloin myös neuvolan ja kotipalvelun tiet kohtasivat heidän nähdessä toisensa nyt yhteistyökumppaneina tukemassa perheitä. Lama Suomessa aiheutti lapsiperheiden taloudellisen tuen tarpeen sekä tarpeen kotiin vietävistä palveluista. Kunnilla ei ollut kuitenkaan tarpeeksi resursseja tarjota näitä perheille ja kotipalvelua saadakseen perheen tuli olla lastensuojelun avun tarpeessa. Laman jäljiltä elämään jäi tehostettu perhetyö, joka on tarkoitettu moniongelmaisille perheille. (Rautio 2016, 56.)

Vasta 2000-luvulla työntekijöitä on palkattu perhetyöntekijä -nimikkeellä ja heistä alkoi muodostua ammattiryhmä. Perhetyöntekijät ovat siis hyvin tuore ja nuori ammattiryhmä. Tästä johtuen työn täsmällisiä kuvauksia ja tehtävämäärityksiä heidän työnsä ei ole asetettu. Pohdinnassa on ollut myös, mikä olisi perhetyöntekijöille sopiva koulutustaso, tietopohja ja ammatillinen osaaminen. (Rautio 2016, 57.) Perhetyöntekijöiden työkäytännöt ovat syntyneen paljolti paikallisesti perheiden tarpeisiin. Perheitä tuetaan kokonaisvaltaisesti heidän omassa kasvu- ja lähiympäristössä sekä eletään mukana perheen arjessa. (Reijonen 2005, 7.)

Nykyinen perhetyö on lastensuojelun ja kotipalvelujen historiallisen kehityksen tulos. Perhetyön muotoutumiseen ovat osaltaan vaikuttaneet myös suomalainen neuvolatoiminta, päivähoiton rakentuminen sekä koulujen oppilashuollon kehittyminen. (Järvinen ym. 2012, 46.) Työ, ammattien sisällöt ja toimintatavat ovat sosiaalialalla kuitenkin jatkuvassa muutoksessa. Työmenetelmät kehittyvät ja työmuodot monipuolistuvat. Lisäksi haetaan uudenlaista osaamista täydentämään vanhoja käytäntöjä. Työtä pyritään tekemään entistä asiakaslähtöisemmin ja oman osaamisen tueksi haetaan moniammatillisuutta. (Reijonen 2005, 7.)

3.2 Perhetyön taustalla oleva lainsäädäntö

Perhetyötä määrittävät sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja vuonna 2008 voimaantullut lastensuojelulaki (417/2007). Lisäksi kullakin perhetyötä tekevällä ammattikunnalla on omat pätevyysvaatimuksensa ja työntekijän työtä säätelee Suomen laki (Vilén ym. 2010, 36). Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittelee sosiaalialan toiminnan perusteet. Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistäminen ja ylläpitäminen. Lisäksi lain tarkoituksena on vähentää eriarvoisuutta, edistää osallisuutta,

turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Lain tarkoituksena on myös edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun sosiaalihuollossa. Tarkoituksena on myös yhteistyön parantaminen sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä.

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 18 §) perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksen ja muiden tarvittavien keinojen avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. Tukea ja ohjausta voi tarvita asiakkaan ja hänen perheensä lisäksi myös joku muu asiakkaan hoidosta vastaava henkilö. Sosiaalihuoltolain mukaan perhetyötä annetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014, 19 §) mukaan lapsiperheillä on oikeus saada lapsiperheiden kotipalvelua. Kotipalvelua voidaan antaa, jos lapsiperheen toimintakyky on alentunut tai syynä on erityinen perhe- tai elämäntilanne. Toimintakyky voi alentua sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn takia. Syynä voi olla myös esimerkiksi uupumus. Erityinen perhetilanne voidaan kuvata olevan niissä perheissä, joissa esimerkiksi vanhemmat ovat eronneet tai toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi perheenjäsenen kuolema voi järkyttää perheen tilannetta. Muun omaisen tai läheisen ihmisen vaikea sairaus tai kuolema voi myös aiheuttaa elämäntilanteessa tuen tarvetta. Lisäksi perhetilanne voidaan kuvata olevan erityinen perheessä, jossa on vammaisen lapsi tai aikuinen omainen hoidettavana. Mikäli lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei laissa mainittujen syiden vuoksi ole mahdollista, on lapsiperheelle järjestettävä yleisenä perhepalveluna välttämätön kotipalvelu.

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaki korostaa ennaltaehkäisevää toimintaa ja varhaisen puuttumisen mallia. Lastensuojelulain (417/2007, 3 a §) mukaan ehkäisevän työn tavoitteena on havaita lasten ja nuorten ongelmat nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Varhaisemmalla tuella pyritään ehkäisemään yksilökohtaisen lastensuojelun tarvetta. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kun lapsi on lastensuojelun asiakkaana, edellä

mainittua tukea järjestetään osana avohuoltoa, sijaishuoltoa tai jälkihuoltoa. Lastensuojelulaissa (417/2007, 36 §) tehostettu perhetyö mainitaan selkeästi avohuollon tukitoimena.

Lastensuojelulain (417/2007, 3 a §) mukaan lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja tasapainoisen kehityksen turvaamisesta. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhaisessa vaiheessa ja ohjattava lapsi sekä perhe lastensuojelun piiriin lapsen edun niin vaatiessa. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia.

Vuoden 2008 alusta lähtien lastensuojelun perhetyötä on virallisesti oltava saatavilla Suomessa. Muutos on vaikuttanut perhetyön eri muotojen kehittymiseen ja se eriyttää entistä vahvemmin lastensuojelun perhetyön muusta, ennaltaehkäisevän näkökulman ottavasta perhetyöstä. (Järvinen ym. 2012, 52.)

3.3 Perhetyön organisointi ja määrittely

Lapsiperheiden ja vanhemmuuden tukeminen mielletään usein vain taloudelliseen ja materiaaliseen tukeen. Siihen sisältyvät näiden lisäksi kaikki erilaiset lapsiperheiden palvelut. (Huuskonen 2014, 14.) Perhetyö on erittäin tärkeä ja keskeinen osa lasten ja perheiden palvelujärjestelmää. Perhetyön palvelut ja organisointi vaihtelevat Suomessa kunnittain. Kunnat järjestävät usein näitä palveluita oman kunnan perheiden tarpeiden mukaisesti. Perhetyötä toteutetaan peruspalveluissa ja erityistason palveluissa, kuten lastensuojelussa. Perhetyön toteutus tapahtuu julkisella sektorilla, järjestöissä, seurakunnissa ja yrityksissä. Perhetyö on pääsääntöisesti ammatillista, mutta sitä voidaan myös toteuttaa maallikoiden voimin vapaaehtoistyönä. Laajasti katsottuna perhetyöksi voidaan määrittää kaikki se työ, jota tehdään perheiden kanssa. (Karvo 2004, 1; Vilén ym. 2010, 24–25; Rautio 2016, 58–60.)

Perhetyötä voidaan määrittellä erilaisin tavoin. Yksi tapa määrittää perhetyötä on työn jaottelu sen intensiivisyyden mukaisesti. Perhetyössä näkyy selvästi ennaltaehkäisevä työ, joka on kaikille tarkoitettua ja avointa perhetyötä. Tämän lisäksi on interventioita,

jotka ovat tarkasti suunnattuja perheen yksilöllisiin tarpeisiin. (Rautio 2016, 59–60.) Uusimäen (2004, 34) mukaan perhetyötä määriteltessä on keskeisintä erottaa ennaltaehkäisevä kaikille tarjottava avoin perhetyö tarkasti rajatuista interventioista.

Perhetyö voidaan jakaa intensiivisyyden mukaan kolmeen erilaiseen työmuotoon. Työtä voidaan tehdä ehkäisevänä perhetyönä, kriisiperhetyönä tai korjaavana työnä. Ehkäisevän perhetyön tarkoituksena on pitää yllä ja lisätä ihmisen hyvinvointia sekä pienentää perhetilanteiden vaikeutumisen riskiä. Ehkäisevässä perhetyössä täyttyvät varhaisen puuttumisen periaatteet. Perheelle annetaan neuvontaa ja opastusta arjen sujuvuuden parantamiseksi. Ehkäisevässä perhetyössä tunnistetaan mahdollisia ongelmia ja ehkäistään jo olemassa olevia haittoja. Perheitä ohjataan hyvinvointia ylläpitävien palveluiden piiriin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29–33.)

Perhettä kohdanneessa kriisissä perheelle tarjotaan kriisiperhetyötä selviytymisen tueksi. Perhettä tuetaan kriisin jälkeen perhetyöllä, jonka tarkoituksena on sovittaa arki muuttuneeseen tilanteeseen ja pääsemään takaisin normaaliin toimintakykyiseen elämään. Tavoitteena on palauttaa perheen valmius käsitellä ja hallita omaa elämäänsä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 33–34.)

Korjaavaa perhetyötä tehdään perheissä, joissa ongelmat ovat kärjistyneet ja tilanteessa on syntynyt huoli perheen pärjäämisestä. Perheen tilanteeseen on puututtava, jotta ongelmat eivät pahene. Korjaavalla perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, tavoitteellista ja suunnitelmallista perheen tilanteen selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista. Lastensuojelun perhetyötä tehtäessä voi olla uhka huostaanotosta ja tällöin perhetyö on haastavimmillaan. Korjaava perhetyö on luonteeltaan kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 34–35.)

3.4 Moniammatillisuus perhetyössä

Elämässä tapahtuvissa kriisitilanteissa ihmisen erilaiset tarpeet korostuvat. On mahdollista, että vain yksi työntekijä kykenisi vastaamaan kaikkiin kriisitilanteessa elävän erityistarpeisiin sekä tukemaan asiakasta kokonaisvaltaisesti. Tämän vuoksi tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. (Vilén ym. 2010, 208.) Noppari (2008, 12) määrittelee moniammatillisuuden tarkoittavan yksinkertaisesti taitoa hyödyntää muiden ammattitaitoa.

Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan asiakaskohtaisessa työssä sekä palvelujen ja toimintojen kehittämisessä. Häggman-Laitila ym. (2000, 153) korostavat moniammatillisuuden tuovan laaja-alaista näkemystä ja osaamista tiimityöhön ja sillä on nähty olevan tärkeä merkitys alueellisen yhteistyön rakentumiseen. Tavoitteeltaan moniammatillinen tiimityö tukee osaltaan perhetyön laadun varmistamista.

Moniammatillisessa tiimissä vastuuta voi jakaa työntekijöiden kesken. Asiakkaan tilannetta voi pohtia yhdessä muiden työntekijöiden kanssa, jokainen oman ammattiosaamisensa pohjalta. (Vilén ym. 2008, 103.) Moniammatillisessa yhteistyössä henkilöt saattavat poiketa toisistaan merkittävästikin ikänsä, työkokemuksensa, koulutuksensa, elämäkokemuksensa ja muiden taustasitoutumistensa puolesta. Moniammatillisen yhteistyön mahdollistuminen edellyttää erityistä panostamista vuoropuheluun ja yhteisten tulokintojen löytymiseen toimintaan liittyvistä tavoitteista, arvoista sekä ihmiskäsityksestä. (Sirkka 2005, 9.)

Moniammatillinen tiimi koostuu eri koulutustaustan omaavista henkilöistä, jotka ovat jollakin tavalla yhteydessä toisiinsa saavuttaakseen yhteisen päämäärän (Isoherranen ym. 2008, 15). Vilén ym. (2008,13) kuvaavat moniammatillisella työskentelyllä tarkoitettavan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä. Moniammatillisuus pyrkii sekä asiakkaan kokonaisvaltaiseen tukemiseen, että työntekijöiden vastuun jakamiseen ja sitä kautta työntekijöiden jaksamisen lisäämiseen. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää osapuolten roolien selkeyttä, päätöksentekoon osallistumista sekä vastuuta. Moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata sosiaali- ja terveysalalla tehtävässä asiakastyössä eri asiantuntijoiden työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan kokonaisuus.

Moniammatillisen yhteistyön edellytyksinä pidetään työntekijöiden avointa kommunikaatiota, vuorovaikutusta sekä oman näkemyksen ja asiantuntijuuden esiin tuomisessa vaadittavaa jämäkkyyttä. Asiantuntijuus moniammatillisissa työryhmissä ei ole sinänsä kenenkään henkilön ominaisuus, vaan se syntyy yhteistyössä, joka edellyttää kommunikaatiota sekä työryhmän jäsenten, että asiakkaan ja hänen läheistensä kesken. (Isoherranen ym. 2008, 16.)

Moniammatillisuuden tarve korostuu perhetyössä, koska tarvitsevia on yleensä monta, eli kaikki perheenjäsenet. Eri ammattitaustan omaavat työntekijät näkevät ja tarkastele-

vat perheessä eri asioita, eikä yhdenkään ammattikunnan näkemys ole ainoa oikea. Yhden tehtävä on pohtia arjen käytäntöjä, toisen kasvatuskäytäntöjä, kolmannen vanhempien mielenterveyttä ja niin edelleen. (Vilén ym. 2010, 208.)

Moniammatillisuus perhetyössä ei ole vielä sitä, että työyhteisössä työskentelee sosiaalityöntekijä ja sosionomi. Tämä voi olla työtapoja rikastuttava tekijä. Moniammatillisuudesta perhetyössä voidaan kuitenkin puhua vasta silloin, kun perhetyön ryhmässä on edustajia ainakin sosiaali-, terveys- ja kasvatustalon ammattilaisia. Eri koulutusperusteiden avulla voidaan virittää keskustelua eri suuntiin. (Vilén ym. 2010, 208.)

On myös olemassa työyhteisöjä, joiden toimintaa voidaan jo lähtökohtaisesti kuvata moniammatilliseksi. Tällöin perheiden tueksi on koottu erilaisten ammattinäkemyksien edustajien joukko ihmisiä. Työyhteisössä on siis jo valmiiksi paljon erilaista osaamista asiakkaita varten ja perheenjäsenille on saatettu jopa nimetä jokaiselle oma työntekijä. Moniammatillisuudesta perhetyössä voidaan oikeasti puhua vasta silloin, kun jokaisella perheenjäsenellä on mahdollisuus tavata moniammatillisen tiimin kaikki jäsenet. (Vilén ym. 2010, 209.)

Jokaisella työntekijällä on omanlaisensa näkemys ja niistä tulisi löytää asiakkaan näkökulmasta yhtenäinen kokonaisuus. Todellinen moniammatillisuus muodostuu siitä, että asiakasta pidetään oman elämänsä ensisijaisena asiantuntijana. Työntekijöiden tehtävänä on auttaa asiakasta ilmaisemaan omia tarpeitaan, tunteitaan ja toiveitaan eri näkökulmista. (Vilén ym. 2010, 208.) Sosiaalialan ammattihenkilö arvioi kriittisesti omaa ja yhteistyökumppaneiden toimintaa edistäen samalla avointa keskustelua. Keskustelun kohteina voivat olla esimerkiksi moniammatillisen työn tavoitteet ja menettelytavat. Sosiaalialan ammattilainen arvostaa oman osaamisensa lisäksi kollegoidensa sekä muiden ammattialojen edustajien pätevyyttä ja ammatillisia näkemyksiä. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2013, 27.)

4 PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄN TYÖN SISÄLTÖ

4.1 Mitä on perhetyö?

Rautio (2016, 57) mukaan perhetyötä voidaan toteuttaa hyvin monella tapaa. Perhetyön moninaisuutta kuvaavat perhetyön monet toteutustavat ja ympäristöt. Perhetyössä on paljon erilaisia käytäntöjä, käsitteitä, työntekijöiden koulutustaustoja sekä työntekijöiden nimikkeitä. Perhetyö on joka tapauksessa sosiaalista ja yhteiskunnallista työtä, jonka tarkoituksena on tukea perheitä heidän arjessaan eri elämäntilanteissa. Perhetyö on yksilöllisesti räätälöityä työtä, sillä perheillä on erilaisia tuen tarpeita ja he ovat voimavaroiltaan erilaisia. Perhetyöntekijän työtä ohjaa huoli perheen hyvinvoinnista ja mahdollisista ongelmista.

Perhetyöllä tuetaan erityistä vanhemmuutta, ohjataan lasten hoidossa ja kasvatuksessa, ohjataan kodin arjen ja arkirutiinien hallintaan, vahvistetaan perheen toimintakykyä, tuetaan perheen vuorovaikutustaitoja, tuetaan perheen sosiaalisen verkoston laajentamista sekä ehkäistään syrjäytymistä (Rönkkö & Rytönen 2010, 29). Perhetyön sisältö voi olla muun muassa myös psyykkisen ja sosiaalisen vanhemmuuden tukemista sekä vanhempien tukemista ja ohjaamista erityistä tukea tarvitsevien lasten kasvatuksessa ja hoidossa. Perhetyöllä voidaan lisäksi tukea parisuhdetta vanhemmuutta vahvistavaksi sekä tukea perheen toimintakyvyn vahvistamista varsinkin uusissa elämäntilanteissa ja kriiseissä. (Vilén ym. 2010, 26.)

Perhetyössä puututaan johonkin perheessä ja vaikutetaan tietoisesti perheen elämään. Perhetyössä työntekijän ja palvelun tarjoajan rooli on aktiivinen. Perhe voidaan joko ohjata palveluun tai velvoittaa siihen. Perhetyössä on kyse myös hallinnan tekniikoista eli, miten saada perheet elämään hyväksi määriteltyä perhe-elämää. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29; Rautio 2016, 57.) Perheiden kanssa tehtävä perhetyö vaatii työntekijältä laajaa tietämystä ja osaamista eri perhe-elämän ilmiöistä. Onnistunut perhetyö sekä onnistunut työskentely perheen kanssa vaativat usein eri tukimuotoja, moniammatillisuutta ja perheen omaa havahtumista ongelmiin. Lisäksi perheen tulisi itse löytää yhdessä työntekijän kanssa voimavaroja arjessa elämiseen. (Rautio 2016, 59.)

Tärkeinä ja olennaisina osina perhetyössä ovat oikea-aikainen puuttuminen perheiden ongelmiin sekä palveluiden ja tuen saaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näin pystytään parhain mahdollisin tavoin auttamaan ja tukemaan perheitä haastavissa

elämäntilanteissa sekä tukemaan heitä erilaisissa kriiseissä. Perhe voi olla tuen ja palveluiden tarpeessa tilapäisesti tai sitten he tarvitsevat pidempiaikaista asiakkuutta. Perhetyön avulla on mahdollisuus puuttua moninaisiin ongelmatilanteisiin. Perhetyön olennainen osa onkin työntekijän tekemä arviointi perheen tilanteesta. (Rautio 2016, 59.)

Perhetyötä tehdään perheen ja sen jäsenten kanssa. Perhetyötä voidaan tehdä koko perheen kanssa tai vahvistaa yksilön kautta koko perhettä. Perhettä voidaan esimerkiksi neuvoa, valistaa, opastaa, kasvattaa, terapoida, valmentaa tai aktivoida. Perheestä kerätään tietoa onnistuneen työskentelyn ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tiedon keruulla selvitetään perheen tilannetta ja arvioidaan sitä. Perhetyön tavoitteena on pitää perhe koossa. Haastavissa perheiden tilanteissa lapsi saatetaan joutua ottamaan pois perheestä lastensuojelullisista syistä, jolloin perhetyön merkitys korostuu entisestään. (Vuori 2007, 8.)

Perhetyön keskeisenä toimintamallina toimii perhekeskeisyys. Siinä korostuu perheen asiantuntijuus omasta itsestään perheenä. Perhekeskeisessä elämäntavassa vanhemmat ja lapset tunnistavat omat tarpeensa yhteistyössä keskenään. Ammattilaisten tehtävänä on arvostaa ja kuunnella perhettä sekä ottaa perheen näkökulma huomioon suunnitelmissa ja päätöksenteossa. Perhekeskeisessä toimintamallissa perheen tarpeita arvioidaan laaja-alaisesti. Jokaisella perheellä on yksilöllisiä tarpeita, joihin pyritään etsimään ratkaisuja yhdessä perheenjäsenten kanssa. (Granju ym. 1999, 9; Vilén ym. 2010, 29.)

Crittendenin (2008, 3) mukaan lapset harvoin elävät paremmin kuin heidän vanhempansa. Jos vanhempi voi huonosti, niin silloin voi lapsikin. Mattus (1994, 6) kuvaa perhekeskeisen ajattelun ytimen olevan siinä, että paras keino kasvattaa lasta on hänen vanhempiensa tukeminen vanhemmuuden tehtävästä suoriutumisessa. Perhe on kuitenkin se, joka on vastuussa siitä, että arkipäivän rutiinit sujuvat. Mikäli se ei perheen omin voimin onnistu, apua ja tukitoimia on annettava riittävästi. Lisäksi tukitoimia on annettava niin paljon kuin perhe kokee niitä tarvitsevansa. Näillä toimintatavoilla on mahdollista saada aikaan omillaan toimeentuleva perhe. Lähtökohtana tulee olla perheen kaikinpuolinen hyöty ja tämän lopputuloksena on lapsen tai lasten paras.

4.2 Perhetyön prosessi

Järvinen ym. (2012, 102) kuvaavat perhetyön prosessin yleisen mallin koostuvan kolmesta päävaiheesta. Nämä vaiheet ovat perhetyön aloitus, toteutus ja työskentelyn päättäminen. Päävaiheet koostuvat lisäksi useista erilaisista tapahtumista. Perhetyön prosessin aloitusvaiheessa tulee esille perheen huoli tai tarve. Useissa tapauksissa perheen kanssa kontaktissa oleva työntekijä on se, joka tunnistaa perheen tilanteeseen liittyvän huolenaiheen. Joissakin tapauksissa prosessin alullepanija voi olla myös joku perheenjäsenistä tai perheen lähiverkostosta. Huolen havainnut työntekijä keskustelee avoimesti perheen kanssa havaitsemastaan huolesta ja perhetyön mahdollisuudesta auttaa kertoen perheelle perhetyön erilaisista vaihtoehdoista.

Perheiden erilaisuus ja arjen monimuotoisuus tekevät jokaisesta prosessista yksilöllisen, joten perhetyön prosessi etenee perheessä esiin tulevien tilanteiden mukaisesti. Perheen saamien palveluiden varmistamiseksi ja työntekijöiden moniammatillisuuden vahvistamiseksi kaikkien osapuolten ja perheen kanssa sovittujen yhteistyökumppaneiden on oltava tietoisia perhetyön prosessin kulusta. (Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2008a; Järvinen ym. 2012, 102.)

Perheelle sopivan palvelukokonaisuuden suunnittelua voidaan tarkastella palveluohjausprosessina. Palvelutarpeen arvioinnissa tarkastellaan perheen tilannetta kokonaisvaltaisesti. Tarkastelun alle joutuvat perheen motivaatio, voimavarat sekä tarpeet. Lisäksi kartoitetaan perheen läheisverkostoa sekä aiempaa viranomaisten tarvetta. Palvelutarpeen arviota tehdessä perheen oma kokemus tilanteestaan ja tuen tarpeestaan on erityisen tärkeä. Perheen aikuisten lisäksi myös lasten mielipide on otettava huomioon heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, sillä jokaisen perheenjäsenen näkemyksillä on merkitystä. Perheen tilanteen ja palvelutarpeen arvioinnin perusteella aloitetaan joko varsinainen perhetyö tai ohjataan perhe muiden palveluiden piiriin. (Järvinen ym. 2012, 104–106.)

Perhetyön aloittamisen yhteydessä laaditaan perhetyön suunnitelma. Perhetyön suunnitelman avulla sovitaan perhetyön tavoitteista, sisällöstä, menetelmistä, vastuista ja arvioinnista. Suunnitelma on samalla sopimus yhteistyöstä perheen ja perhetyöntekijöiden välillä. Perhetyön tavoitteilla on työssä suuri merkitys ja onkin tärkeää, että perhe määrittelee itse sen, mihin työskentelyllä pyritään. Perhetyön suunnitelman jälkeen seuraa perhetyön toteutusvaihe. (Järvinen ym. 2012, 106–108.)

Perhetyöntekijä käy perheen kanssa jatkuvaa arvioivaa keskustelua koko prosessin ajan. Tavoitteiden toteutumisen osalta pohditaan sitä, voidaanko siirtyä seuraavaan tavoitteeseen tai mahdollisesti päättää perhetyö. Lisäksi tulisi selvittää syyt, mikäli haluttuun tavoitteeseen ei ole päästy. Perhetyön toteuttamisen tavat ovat moninaiset. Perhetyötä voidaan toteuttaa kotikäynteinä, lapsen tapaamisina, yksilö- ja paritapaamisina, kerho- ja ryhmätoimintana, retki- ja leiritoimintana sekä perhekuntoutuksena. Perhetyöhön voi sisältyä ohjausta, kodinhoitoapua, vertaisryhmien ohjausta tai perheterapiaa. Perhetyön eri toimintatavat perustuvat suunnitelmallisuuteen ja perheen tarpeisiin. (Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2008a; Järvinen ym. 2012, 106–108.)

Tavoitteiden saavuttamisen jälkeen perhetyön tapaamisten vähentäminen tulee ajan-kohtaiseksi ja lopulta niiden päättäminen kokonaan. Perhetyön päätyminen tapahtuu yleensä tehdyn suunnitelman mukaisesti, mutta päätyminen on kuitenkin mahdollista myös perheenjäsenen tai työntekijän ehdotuksesta. Perhetyön päättymisestä ennen- aikaisesti on neuvoteltava perheen kanssa sekä huolehdittava siitä, että perheen tarvitsema tuki saadaan järjestettyä perheelle jostain muualta. Perhetyön päättäminen tulisi tapahtua perheelle sopivassa vaiheessa ja perheen kanssa tulisi keskustella työskente- lyn päättymisestä jo hyvissä ajoin myös lapset huomioon ottaen. (Järvinen ym. 2012, 108–109.)

Perhetyö on syytä päättää, jos perhetyön suunnitelman arvioinnissa on todettu huolen poistuneen perheestä, perhetyölle asetetut tavoitteet ovat saavutettu, perhe pärjää omil- laan tai perheellä on muita auttajia. Joissakin tapauksissa joudutaan toteamaan, ettei perhetyöllä voida auttaa perhettä tai perhetyön keinojen avulla ei ole saavutettu haluttua muutosta. Tällöin perhetyö lopetetaan ja perheelle tarjotaan muita vaihtoehtoja. (Suu- pohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2008b.) Lisäksi perheelle olisi hyvä tarjota mahdollisuus uuteen yhteydenottoon tarpeen vaatiessa. Päätösvaiheessa tehtävän yh- teisen arvioinnin jälkeen perheitä pyydetään antamaan palautetta. Palaute on merkityk- sellinen sekä perhetyön sisällön, että prosessin kehittämisen näkökulmasta. (Järvinen ym. 2012, 108–109.)

4.3 Perheryhmätoiminta

Perheryhmätoiminta on yksi perhetyön muodoista. Se sijoittuu lapsiperheiden sosiaali-palveluihin ja toimii alueellisena sekä ennaltaehkäisevänä palveluna. (Tuori 2012, 6.) Perheryhmässä tavoitteena on tukea perheiden arkea ja vanhemmuutta sekä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Perheryhmätoiminnassa perheet käyvät eripituisia aikoja riippuen perheiden tarpeesta sekä perheen ja viranomaisten yhdessä tekemästä sopimuksesta. Perheryhmässä ohjaajat järjestävät erilaisia toimintoja, kuten musiikki-tuokioita, retkiä, ruoanlaittoa ja askartelua. Tarkoituksena on, että lapset ja aikuiset osal-listuvat niihin yhdessä. (Hätönen 2002, 1.)

Perheryhmätoiminta on enemmän kuin vain osiensa summa, jokaisen perheen tuodessa siihen oman persoonallisuutensa. Persoonallisuudet vaikuttavat ryhmädynamiikkaan ja muuttavat ryhmän vuorovaikutusta. Perheryhmän tarkoituksena on tukea sen jäseniä samalla toimien osana voimaannuttavaa ympäristöä. Perheryhmässä perheet jakavat arkielämän kokemuksia. Aluksi jaetaan kevyempiä asioita, kun muut ryhmäläiset ja työn-tekijät ovat toisilleen vielä tuntemattomia. Ryhmän alkaessa tuntuu omalta, ympäristö turvalliselta ja perheiden luottaessa muihin jäseniin, uskalletaan jakaa enemmän oman perheen asioita sekä turvautua ryhmän tukeen. Oma kokemus ryhmään kuulumisesta ja oman roolin tärkeydestä vaikuttavat luonnollisesti ryhmään sitoutumiseen ja koko perhe-ryhmätoiminnan vaikuttavuuteen. (Hansen 2004, 27.)

Perheryhmätoiminta voidaan jaotella toiminnan tavoitteiden ja ryhmän kiinteyden mu-kaan avoimeen ja kiinteään ryhmään. Avoimeen ryhmätoimintaan ei ole varsinaista il-moittautumista ja osallistujat voivat vaihdella kokoontumiskerroittain. Avointa ryhmätoi-mintaa ovat muun muassa yksittäiset ryhmätilaisuudet, kuten retket, harraste- ja virkis-täytymisryhmät sekä jatkuvat, avoimet kohtaamisryhmät, joista yleisempiä ovat perhe-kahvilat. Avoimessa perheryhmätoiminnassa korostuvat virkistäytymiseen, sosiaalisen verkoston luomiseen ja vahvistamiseen sekä tiedolliseen tukeen liittyvät tavoitteet. Avoi-messa ryhmässä painottuu ennaltaehkäisevyys. Avoin ryhmä ei edellytä samanlaista si-toutumista kuin kiinteä ryhmä. (Euramaa 2001, 15–16.)

Kiinteän ryhmätoiminnan ryhmät ovat osallistujiltaan pysyviä ja kestoaltaan määräaikai-sia. Aiheina ryhmässä voivat olla esimerkiksi vanhemmuus, parisuhde, lapsen kehitys tai ohjaava kasvatus. Osassa ryhmissä painottuu keskustelu ja osassa puolestaan kes-

kitytään enemmän toiminnallisiin menetelmiin. Kiinteässä ryhmässä painopiste on tiedollisten tavoitteiden lisäksi suunnattu vertaistukeen ja oman kasvun tukemiseen. Usein kiinteissä ryhmissä rakentuu avointa ryhmää luottamuksellisempi ilmapiiri, joka taas vaikuttaa yhteisten keskustelujen sisältöihin. Hyvin henkilökohtaisia asioita jaetaan yleensä vasta luottamuksellisessa ilmapiirissä. Toisaalta avoimissa ryhmissä vapaamuotoiselle seurustelulle jää yleensä enemmän aikaa, jonka myötä avoimissa ryhmissä voi syntyä osallistujien kesken enemmän tuttavuuksia. Nämä seikat näkyvät ryhmien intensiteetissä niin osallistujien kuin ohjaajienkin näkökulmasta. (Euramaa 2001, 15–17.)

Arjen näkökulmasta perheryhmätoiminnassa korostuu yhteisten ruokailujen tärkeys. Ruoan tarjoamisella on vanhemmille suuri psykologinen merkitys hoivan ja huolenpidon ilmentämisenä. Ruokailutilanteissa saattaa nousta esiin haastavia vuorovaikutustilanteita. Haasteet vuorovaikutuksessa voivat johtua vanhemman vastaanottamiseen, antamiseen tai kontrolliin liittyvissä tuntemuksissa. Ohjaajilla on mahdollisuus puuttua perheryhmässä esille nouseviin tilanteisiin. Ohjaajan on myös tärkeää tukea ja kannatella vanhempaa haastavissa vuorovaikutustilanteissa. Perheryhmässä nämä yhteiset ruokailut tuovat kokoontumiselle aikataululliset raamit. (Toivanen ym. 2010, 199–201.)

Perheryhmätoiminnan on hyvä olla strukturoitu ryhmä. Jokaiselle tapaamiselle on etukäteen suunniteltu teema ja päivän eteneminen tapahtuu vaiheittain. Strukturoitu päivä jäsentää ja luo turvallisuutta asiakkaille. Lisäksi jo ennen ryhmän alkua on hyvä keskustella osallistujien kanssa tavoitteista, sitoutumisesta ryhmään ja ryhmän alkamiseen liittyvistä tavallisista tuntemuksista, kuten jännityksestä. Ohjaajan tehtävä on huomioida ryhmän aloituksessa rauhallisuus ja jokaisen osallistujan henkilökohtainen huomiointi sekä tervetulleeksi toivottaminen. Ryhmän alkaessa ohjaajat kertovat ryhmän tarkoituksen ja tavoitteet sekä käyvät läpi ne puitteet, joissa toimitaan. Aloituksessa käsitellään yhdessä ryhmän säännöt, vaitiolovelvollisuus sekä luottamuksellisuuteen liittyvät asiat. Ryhmän alkaessa ja ollessa käynnissä ohjaajien välinen toimintatapa ja vuorovaikutus mallittavat osallistujille tavoiteltavaa ja avointa yhdessä olemisen tapaa. (Toivanen ym. 2010, 199–200.)

Ryhmätoiminta on tärkeää ja sitä tarvitaan, koska vanhemmat haluavat saada tietoa lapsensa kasvamiseen liittyvistä asioista. Lisäksi vanhemmat kaipaavat lisää voimavaroja ja varmuutta vanhemmuuteen. Vanhemmuuden ympärille kootun ryhmän tarkoituksena on tukea vanhempaa jaksamista ja edesauttaa perheen arjen sujumista. Vanhempien

saadessa tukea vanhemmuuteensa, tätä kautta myös lasten elämänlaatu paranee. Ryhmässä on tärkeää saada jakaa kokemuksia samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa. (Euramaa 2001, 6.)

Ryhmässä syntyvillä sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys eristäytymisestä aiheutuvan syrjäytymisen ehkäisemisessä. Tuen tarpeessa olevat perheet huomaavat usein luonnollisen sosiaalisen verkostonsa kutistuneen. Luonnollisella sosiaalisella verkostolla tarkoitetaan perheen arkeen vaikuttavia sukulaisia, ystäviä ja naapureita. Lasten ollessa pieniä, kotona olevat äidit ovat yksinäisempiä kuin milloinkaan muulloin elämänsä aikana. Kiireinen elämänrytmi ja perhekeskeinen elämäntyyli ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että naapureihin ei enää tutustuta samalla tavalla kuin ennen vanhaan ja he jäävät usein etäisiksi. Vaikka luonnollinen sosiaalinen verkosto olisikin hyvä, se ei silti välttämättä tarjoa sitä tukea, jota perhe kaipaa. Monien pienten lasten vanhempien mielestä heidän tilannettaan ei pysty ymmärtämään kukaan muu kuin samassa elämänvaiheessa oleva. (Jokinen 1996, 222; Euramaa 2001, 14.)

Ryhmät osana perhetyötä mahdollistavat asiakkaiden keskinäisen vertaistuen. Ryhmäläiset saavat mahdollisuuden avun antamiseen ja saamiseen perheiden arkisissa pulmissa. Sosiaalinen tuki mahdollistaa tarkoituksellisen vuorovaikutuksen, joka sisältää positiivisen vaikutuksen henkilöltä toiselle. Ryhmiä, joissa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien osallistujien kesken mahdollistuu vertaistuen antaminen ja saaminen, voidaan kutsua vertaisryhmiksi. Ryhmässä olevilla on halu ja tarve jakaa kokemuksiaan muiden kanssa ja tämän kautta pyrkiä keskinäisesti ratkaisemaan tai ainakin lieventämään henkilökohtaisia ongelmiaan tai elämäntilannettaan. Vertaisryhmässä vanhemmilla on tilaisuus toisten tarinoita kuuntelemalla rakentaa omaa tarinaa siitä, mitä on olla äiti tai isä. Samanlaisten kokemusten jakamisesta on mahdollista saada tukea omaan jaksamiseen. Lisäksi erilaisuuden kokemukset voivat puolestaan antaa tilaa sekä vaihtoehtoja ja näin vertaistuen avulla on mahdollista löytää itselle sopiva tapa olla vanhempi. (Nylund 1996, 276; Tarkka 1996, 193; Euramaa 2001, 15.)

Perhetyön ammatillinen osaaminen ja perheiden arjen tuntemus tukevat ohjaajaa perheryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Perheryhmän ohjaajan tehtäviin kuuluvat ryhmän organisointi, ymmärtävänä kuuntelijana oleminen sekä ryhmäprosessin ylläpitäjänä toimiminen. (Järvinen ym. 2012, 215.) Ohjaajan varassa on turvallisen ryhmän luominen ja asiakkaiden kokemus ryhmän turvallisuudesta. Ohjaajan tulee olla sensitiiv-

vinen. Lisäksi ohjaajalta vaaditaan taitoa aistia ryhmän tarpeita ja omien käyttäytymistapojen vaikutusta ryhmään. Ohjaajalla tulee olla myös kykyä muuttaa tarvittaessa omia toimintatapoja. (Kopakkala 2011, 88.)

Ryhmän ohjauksen jakamisessa yhden tai useamman ohjaajan kanssa on monia etuja. Ryhmän ohjaajat täydentävät toisiaan, kun heillä on keskinäinen luottamus. Tämä luo hyvän perustan koko ryhmän toiminnalle. Työparityöskentely edellyttää työntekijöiltä avointa, uutta kokeilevaa sekä innostunutta mieltä. Omien ohjaustaitojen kehittämiseksi on hyödyllistä jakaa erilaisia kokemuksia sekä arvioida omia toimintatapojaan. Työparin kanssa ryhmän ohjaamiseen liittyviä kokemuksia voi jakaa jokaisen toimintakerran jälkeen. Ryhmä ja sen ohjaus saattavat herättää myös monenlaisia tunteita, joten ryhmän-ohjaajalle on hyödyksi oppia reflektoimaan omaa tapaansa reagoida ja toimia. (Niemistö 1998, 200.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen aihe, tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimusaihe ”perheryhmätoiminnan hyvistä käytännöistä ja kehittämistarpeista” nousi esiin Turun kaupungin lapsi- ja perhepalveluista, kun Turun kaupunki oli lähdössä kehittämään perhetyötä. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella perheryhmätoiminnan hyviä käytäntöjä ja kartoittaa perheryhmätoiminnan kehittämistarpeita Turun kahdessa perheryhmätoimintaa harjoittavassa toimipaikassa työntekijöiden näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia henkilökohtaisia kehittämistarpeita työntekijät kokevat omaavansa työskennellessään perheryhmätoiminnassa.

Tutkimustehtävänä oli tutkia:

1. Mitä hyviä käytäntöjä on Turun perheryhmätoiminnassa?
2. Mitä kehitettävää on Turun perheryhmätoiminnassa?
3. Minkälaisia henkilökohtaisia kehittämistarpeita työntekijöillä on perheryhmätoiminnassa?

5.2 Tutkimuksen yhteistyötahot

Tutkimus sijoittuu kahteen perhetyötä harjoittavaan toimipaikkaan, Pernon Perhetelakkaan ja Lausteen Perhetupaan. Tutkimuksen yhteistyötahot toteuttavat perhetyötä perheryhmätoiminnan muodossa. Toiminnasta vastaa yhteistyössä Turun kaupungin varhaiskasvatus ja lastensuojelun perhetyö. Perheryhmätoiminnassa työskentelevästä työparista toinen työntekijä tulee varhaiskasvatuksen puolelta ja toinen työntekijä perhetyöstä. Ammattinimikkeinä työntekijöillä on lastentarhanopettaja ja perhetyöntekijä.

Pernon Perhetelakka toimii omissa tiloissaan Pernontien päiväkodin yhteydessä. Pernon Perhetelakan toiminta on tarkoitettu Pernossa ja Pansiossa asuville alle kouluikäisille lapsille sekä heidän vanhemmilleen. Pernon Perhetelakan toiminta on alkanut Pernossa vuonna 2007. Lausteen Perhetupa toimii Lausteen koulun ja päiväkodin yhteydessä. Samassa talossa toimii myös iltapäiväkerho, nuorisotalo ja kirjasto. Lausteen Perhetupa on suunnattu Lauste–Vaala–Huhkola -alueella asuville lapsiperheille. Lausteen Perhetupa on toiminut Lausteella vuodesta 1996 lähtien. (Henkilökohtainen tiedonanto.)

Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla järjestetään avoimia perheryhmiä, kiinteitä perheryhmiä sekä vauvaryhmiä. Avoimessa perheryhmässä tarkoituksena on tukea vanhempia heidän kasvatustyössään, tarjota vertaistukea sekä järjestää toiminta- ja virikehkeitä. Ryhmässä työpari tukee ja auttaa perheitä hienovaraisesti ohjaten. Avoimien ryhmien toimintaa järjestetään Pernossa ja Lausteella kaksi kertaa viikossa. (Henkilökohtainen tiedonanto.)

Kiinteässä perheryhmässä työskentely on avointa perheryhmää intensiivisempää. Työntekijöillä on mahdollisuus puuttua, auttaa ja tukea vanhempia tiukemmin kuin avoimessa ryhmässä. Kiinteässä ryhmässä perheille on asetettu henkilökohtaiset tavoitteet, joiden saavuttamista seurataan ja ryhmässä jatkamisen tarvetta arvioidaan. Kiinteät ryhmät koontuvat Pernossa ja Lausteella kaksi kertaa viikossa. (Henkilökohtainen tiedonanto.)

Vauvaryhmän toiminta on tarkoitettu alle 1-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Vauvaryhmässä on joka kerralle suunniteltu jonkinlainen toimintahetki ja siihen osallistuminen on vapaaehtoista. Vanhempien toiveita kuunnellaan ja otetaan huomioon ohjelmaa suunniteltaessa. Vauvaryhmään ohjautuvat Pernon ja Lausteen alueiden ensisynnyttäjät saatuaan neuvolasta kirjeen, jossa kerrotaan vauvaryhmän toiminnasta. Vauvaryhmät toimivat Pernossa ja Lausteella kerran viikossa. (Henkilökohtainen tiedonanto.)

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata mahdollisimman tarkasti todellista elämää. Tyypiltään laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonkeruuta. Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä ennemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien määrä on useimmiten pieni, näin aineistoa on mahdollista analysoida mahdollisimman tarkasti. Laadullisessa tutkimuksessa tietoa kerätään luonnollisista ja todellisista tilanteista. Tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedon keruussa ja tutkija luottaa siinä usein omiin havaintoihinsa. Tutkimuksen tiedonantajia valittaessa on tärkeää, että tieto kerätään henkilöiltä, joilla on paljon tietoa ja kokemusta tutkittavasta asiasta. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat tulevat esille. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut, erilaisten tekstien ja dokumenttien analyysit sekä teemahaastattelu. (Eskola & Suoranta 1998, 18; Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88; Hirsjärvi ym. 2009, 161–164.)

Valitsimme tiedonkeruumenetelmäksi haastattelun. Haastattelu on tarkoitettu tutkimusta varten ja se on ymmärrettävä systemaattisena tiedonkeruun muotona. Haastattelulla on tavoitteet ja sen avulla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. Tutkimushaastattelussa keskustelua ohjaa tutkijan oma tiedonhalu ja tutkimukselle määritellyt tavoitteet. (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 23; Hirsjärvi ym. 2007, 207–208.)

Työntekijöiden haastattelutyyliseksi valitsimme teemahaastattelun, joka on puolistrukturoitu haastattelu. Tutkimushaastattelut eroavat toisistaan lähinnä strukturointiasteen perusteella eli, miten kiinteästi kysymykset ovat muotoiltu ja missä määrin haastattelija jäsentää tilannetta. Kysymysten muoto on puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille sama. Haastattelija voi kuitenkin vaihdella kysymysten järjestystä ja sanamuotoa. Puolistrukturoitu teemahaastattelu antoi meille mahdollisuuden esittää samat kysymykset kaikille haastateltaville niin, että tutkimuskysymysten tarkentaminen ja niihin uudelleen palaaminen olivat mahdollisia. (Hirsjärvi ym. 2011, 43–44.)

Teemahaastattelun avulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtävän mukaisesti. Tyypillistä teemahaastattelussa ovat aiempien tutkimusten ja aihepiirin tutustumisen pohjalta valmistellut teemat. Teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. Teemahaastattelu edellyttää huolellista aihepiiriin perehtymistä ja haastateltavien tilanteen tuntemista, jotta haastattelu voidaan kohdentaa juuri tiettyihin teemoihin. Valitsemamme teemat työntekijöiden haastatteluihin olivat taustatiedot, työntekijöiden oma osaaminen, vahvuudet ja kehittämistarpeet, perheryhmätoiminnan sisältö, hyvät käytännöt, työmenetelmät ja -välineet sekä perhetyön ja perheryhmätoiminnan kehittäminen. Teemahaastattelun teemat muodostuivat tutkimuksen teoreettisesta osuudesta ja tutkimusongelmasta. (Hirsjärvi ym. 2007, 208; KvaliMOTV 2016a.)

5.4 Aineiston hankinta

Otimme yhteyttä Turun kaupungin lapsi- ja perhepalveluiden johtavaan perhetyöntekijään alkuvuodesta 2017 ja sovimme tapaamiset Pernon Perhetelakalle ja Lausteen Perhetuvalle. Yhteistyötahojen tapaamisilla saimme hieman alustavaa kuvaa yhteistyötahojen toiminnasta. Keskustelimme tapaamisilla tarkemmin tutkimuksen tarkoituksesta ja sen toteutuksesta perheryhmätoiminnassa työskentelevien työntekijöiden sekä johtavan perhetyöntekijän kanssa. Tapaamisilla kerroimme teemahaastattelusta, jonka olimme valinneet tutkimusmenetelmäksi.

Haastattelimme Turun perheryhmätoiminnassa mukana olevia työntekijöitä. Kummastakin työpaikasta haastatteluun osallistui perheryhmässä työskentelevä työpäri, eli yhteensä neljä työntekijää. Haastateltavista kaikki olivat naisia. Haastattelu kohdistui kaikkiin perheryhmätoiminnan työntekijöihin, koska he olivat jo pitkään työskennelleet perheryhmätoiminnan parissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tärkeää, että haastattelun kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä satunnaisotosta käyttäen. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Suoritimme teemahaastattelut Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan tiloissa. Haastattelutilanteessa kysyimme kysymykset jokaiselta haastateltavalta samassa järjestyksessä. Kävimme kaikki kysymykset läpi, vaikka haastateltava olisi jo sivunnut aihetta. Halusimme varmistaa, että jokainen kysymys tulee käsiteltyä. Teimme tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana. Haastatteluosuuksien kestot vaihtelivat 1,5 tunnista kahteen tuntiin. Yhteensä haastatteluiden tekemiseen meni noin kuusi tuntia.

Nauhoitimme kaikki haastattelut haastateltavien suostumuksella. Haastattelutilanteisiin oli mahdollista palata takaisin nauhoitusten avulla. Nauhoitukset toimivat muistimme apuna ja pystyimme nauhoituksia kuuntelemalla tarkastamaan haastatteluista saatuja tulkintoja uudelleen. Koimme, että ilman nauhoittamista olisi ollut mahdotonta muistaa kaikkia haastattelussa ilmi tulleita asioita ja yksityiskohtia.

Tutkimustulosten analyysia varten nauhoitetut haastattelut on muutettava kirjoitettavaan muotoon eli litteroitava (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 16). Litteroinnin toteutimme kirjoittamalla puhtaaksi haastattelijoiden ja haastateltavien puheenvuorojen sanallisen sisällön, kirjaten ylös myös tauot puheessa (...). Teimme litteroinnit suoraan haastattelutilanteiden jälkeen, jotta haastattelutilanteet pysyivät litteroidessa tuoreessa muistissa. Litteroitua haastattelutekstiä tuli yhteensä 66 sivua. Tekstit kirjoitimme Arial-fontilla, fonttikokoa 12 ja riviväliä 1,5 käyttäen.

5.5 Aineiston analyysi

Tutkimuksessa kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen keskeisimmät asiat. Se on tärkein vaihe, sillä siihen on tähdätty jo tutkimusta aloitettaessa. Analyysivaiheessa tutkija alkaa selvittää, minkälaisia vastauksia hän on saanut tutkimuskysymykseen tai -ongelmaan. Analyysi tehdään sen jälkeen, kun aineisto on kerätty ja järjestetty. (Hirsjärvi ym. 2009, 221–223.)

Käytimme analyysivaiheessa teemoittelua, sen ollessa luonteva etenemistapa laadullisen tutkimuksen ja etenkin teemahaastatteluaineiston analysoimisessa. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston pilkkomista ja järjestämistä erilaisten aihepiirien mukaan. Tarkoituksena on nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Aineistosta pyritään löytämään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Silius 2008, 4; KvaliMOTV 2017b.)

Sisällönanalyysissä tutkimusaineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä tiivistäen. Hyödynsimme teemahaastattelun pohjalta teemoja sisällönanalyysissä. Aineistoa järjestellessämme tulostimme teemahaastattelun ja merkitsimme teemat erivärisillä kynillä, jokaisen teeman muodostaessa oman kokonaisuuden. Sisällönanalyysissä karsimme tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois. Tiivistimme tutkimusaineiston osiin ja nostimme aineistosta esiin tutkimuskysymyksille olennaiset aiheet. Luokittelimme ja ryhmittelimme aineistoa niin, että tutkimustuloksista muodostui kymmenen eri kategoriaa. Perheryhmätoiminnan hyvien käytäntöjen osalta kategorioita muodostui kahdeksan ja kehittämistarpeiden osalta kaksi. Kategoriat nimettiin tutkimuskysymyksiä vastaaviksi. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Perheryhmätoiminnan hyvät käytännöt

Perheryhmätoiminnan hyvien käytäntöjen osalta jaottelimme kysymykset kahdeksaan eri kategoriaan, joita olivat perheryhmätoiminnan viitekehys, perheryhmätoiminnan suunnittelu, perheryhmätoiminnan tarkoitus ja tavoite, mitä perheryhmätoiminnassa tehdään, ryhmädynamiikan ja vertaistuen merkitys, hyvät käytännöt, työmenetelmät ja -välineet, yhteistyötahot ja työparityöskentely sekä perheryhmätoiminnan vaikuttavuus perheiden hyvinvointiin. Vastauksissa puhuessamme Pernosta, tarkoitamme Pernon Perhetelakkaa. Vastaavasti puhuessamme Lausteesta, tarkoitamme Lausteen Perhetupaa.

Perheryhmätoiminnan viitekehys

Kysyimme työntekijöiltä, minkälaiseen viitekehukseen Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan perheryhmätoiminta perustuu. Työntekijöiden kertoman mukaan perheryhmätoiminnan perustaminen on aikoinaan saanut alkunsa siitä syystä, että päivähoidon puolella on noussut huoli perheen selviämisestä. Samaan aikaan perhetyössä kaikki perheet eivät osanneet ottaa apua vastaan kotiin kohdennettuna. Perheryhmätoiminta perustuu perheiden hyvinvointiin. Hyvinvoinnin kautta tuodaan esille sitä, miten vanhemmuus on vaikeuksista huolimatta mukava asia. Työntekijät kertoivat perheryhmätoiminnan viitekehysten perustuvan toiminnallisiin menetelmiin. Toiminnallisilla menetelmillä työntekijät tarkoittivat arkipäiväisiä askareita sekä erilaisia laulu- ja leikkihetkiä perheiden kanssa. Perheryhmätoiminnassa on tärkeää, että työntekijät ovat ohjaamassa ja tukemassa perheitä. Perheiden puolesta ei tehdä mitään. Työntekijät mainitsivat toiminnan perustuvan myös perheiden tarpeisiin.

Lauste1: Perhetupa on alun perin perustettu, kun oli huoli perheitten selviämisestä, joka tuli sieltä päivähoidon puolesta. Samaan aikaan perhetyös oli semmonen huoli, et kaikki perheet ei osannu ottaa kotiin apuu. Ajateltiin, et tää on helpompi muoto, ni sielt se lähti.

Lauste1: Perheitten tarpeesta on lähteny ja perustuu perheiden hyvinvointiin. Me ajatellaan, et vanhemmuus voi olla kiva asiaki.

Perno1: Toiminta perustuu toiminnallisiin menetelmiin. Ohjaten, muttei puolesta tehden, yhdessä tekemällä. Ja ihan konkreettisesti, niin kun arkipäivän asioita.

Lisäksi Lausteella työntekijät kertoivat, että työn viitekehystenä toimii perheryhmätöiminnan monipuolisuus tuen tarjoajana. Kaikki perheryhmät toimivat toistensa tukena. Perheen palveluntarpeen muuttuessa perhettä voidaan tukea kolmen eri ryhmämuodon avulla, eli avoimen ryhmän, kiinteän ryhmän ja vauvaryhmän. Perhe voi siirtyä avoimesta perheryhmästä kiinteään perheryhmään tai päinvastoin. Perheet voivat myös käydä tarpeensa mukaisesti kaikissa kolmessa perheryhmässä. Perheen tarpeen muuttuessa Lausteen Perhetupa pystyy vastaamaan tarpeisiin nopeasti ilman perheen siirtoa toiseen palveluun. Työntekijöiden mielestä tämä on hyvin oleellista luottamuksen näkökulmasta ja samalla joustava toimintamuoto perheille. Tämän kaltaisessa perheryhmätöimintamuodossa työtä pystytään tekemään monipuolisesti tarjoamalla ennaltaehkäisevää palvelua ilman virallista asiakkuutta tai sosiaalihuoltolain mukaisella asiakkuudella. Lisäksi perheiden tarpeisiin pystytään vastaamaan vahvemalla tuella lastensuojeluasiakkaita myöten korjaavan perhetyön avulla.

Lauste1: Ryhmien palvelut toistensa tukena, eli meillä tehdään työtä monipuolisesti, ennaltaehkäisevästi, kuten myös vahvemalla tuella lastensuojeluasiakkuuksia myöten. Perheen tarpeen muuttuessa pystymme nopeasti vastaamaan tarpeeseen ilman perheen siirtoa toiseen paikkaan, mikä hyvin oleellista tärkeän luottamuksen näkökulmasta.

Lauste2: Tarkennettuna ryhmästä toiseen siirtyminen on mahdollista esim. avoimesta tai vauvaryhmästä voi siirtyä kiinteään ryhmään, samoin kiinteästä ryhmästä avoimeen eli ryhmästä toiseen tarpeen mukaan. Jotkut perheet käyttävät myös kaikkia ryhmiä esim. vauva, avoin ja kiinteä. Tämä on perheille hyvin joustava ja hyvin palveleva toimintamuoto.

Lauste1: Perheitä voi olla, joko lastensuojeluasiakkuudella tai shl-asiakkuudella tai ilman asiakkuutta.

Perheryhmätöiminnan suunnittelu

Haastattelussa olimme kiinnostuneita perheryhmätöiminnan suunnittelusta avoimessa ryhmässä, kiinteässä ryhmässä ja vauvaryhmässä. Jokainen työntekijä oli yhtä mieltä siitä, että suunnitelmallisuus toimii perheryhmätöiminnan perustana kaikissa edellä mainituissa ryhmämuodoissa. Avoimissa ryhmissä tehdään joka kuukaudeksi oma suunnitelma. Suunnitelmaan voi sisältyä esimerkiksi kädentaitoja tai liikunnallisia aktiviteetteja. Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon myös hieno- ja karkeamotoriikka. Ryhmätöiminnan suunnittelu tehdään myös kalenteriin katsoen. Pernossa ja Lausteella arvostetaan perinteitä ja halutaan tuoda iloa arkeen juhlimalla tavanomaisia juhlapyyhiä, kuten

joulua ja vappua. Juhlapyhien suunnittelussa huomioidaan lapsen näkökulma ja monikulttuurisuus. Juhlatunnelmaa tuodaan esille esimerkiksi askarteluissa, lauluissa ja tarjottavien muodossa. Avoin ryhmätoiminta on sanansa mukaisesti avointa, eikä toimintaa voi kovinkaan paljoa etukäteen suunnitella. Avoimissa perheryhmissä perheet tulevat enimmäkseen hakemaan vertaistukea muilta perheiltä, joten vertaistuelle on haluttu antaa tilaa.

Perno2: No meil tehdään joka kuuksi tämmönen suunnitelma, mis on joka kerralle jotain, joko sit on kädentyötä tai...

Perno1: Sit meil on tämmönen, et liikuntasalissa käydään. Se on hyvin suosittua, et siel pääsee sit vähän erilaisii liikunnallisii toimii tekemään.

Perno2: Mut on toi hieno- ja karkeamotoriikka otettu huomioon tosi hyvin...

Perno1: On otettu huomioon kyllä. Ja salissakin sitten tuemme vanhempia huomiomaan sitä lasta ja lasta ei jätetä yksin sit siihen touhuamaan.

Lauste1: Avoin ryhmä on sanansa mukaisesti aika avoint toimintaa. Tärkein, miks ihmiset käy siin avoimessa, et ne saa sitä vertaistukee. Sen takii siel ei voi kauheesti suunnitella, me ollaan annettu sille vertaisuudelle tilaa.

Kiinteissä perheryhmissä ei tehdä samanlaisia toimintahetkien suunnitelmia kuin avoimissa ryhmissä. Kiinteissä ryhmissä suunnitelmallisuudessa korostuu arjen struktuuri. Askarteluaiheet ja muu toiminta tulevat avoimien ryhmien puolelta. Kiinteissä ryhmissä on varattu vanhemmille keskusteluaikaa lasten päiväunien aikana. Keskusteluaihe voi liittyä esimerkiksi lasten kasvatukseen tai arjen haasteisiin. Työntekijöiden on hyvä olla avoimia arjen muuttuville tilanteille, joten suunnitelmat eivät ole aina ehdottomia.

Perno1: Siihen (kiinteään ryhmään) ei tehdä semmosii (toimintahetkien) suunnitelmii, ku avoimessa. Siin mennään paljon lyhyemmällä.

Perno2: Ongelmien ilmetessä me voidaan myös mieltii vanhemmille erilaisii tehtäviä siinä kohtaa, kun lapset on nukkumassa. He voi työstää jotain tiettyä aihetta, mikä on koettu, et siihen tarvis puuttua.

Lauste1: Meil on iltapäivä varattu, johonki keskustelunaiheeseen. Toki asiakkaitten toiveist, mut usein se on sillain, et me sit ollaan suunniteltu, et me halutaan puhua täst kasvatuksen osa-alueest. Ne suunnitelmat ei oo mitenkään ehdottomia, et hyvin paljon eletään siin arjes ja tilanteet muuttuu.

Lausteen vauvaryhmän toiminta oli haastatteluiden aikaan ollut Pernon vauvaryhmän toimintaa aktiivisempaa osallistujamääriin nojaten. Pernossa työntekijät kertoivat, että Pernon vauvaryhmään ei ollut osallistujia haastatteluiden aikaan. Lausteella uuden vau-

varyhmän alkaessa työntekijät käyvät tiettyjä teemoja läpi. Työntekijät ehdottavat erilaisia teemoja käsiteltäviksi vauvaryhmässä. Työntekijät muodostavat teemoista valmiin rungon, jonka mukaan toimitaan. Lausteen vauvaryhmän toimintaan kuuluvat myös vierailijat, jotka käyvät antamassa neuvoja ja tukea vauva-arkeen. Vauvaryhmässä eletään kuitenkin tilanteen mukaan, joten suunnitelmallisuus on siltä osin joustavaa.

Lauste1: Vauvaryhmässä eletään pitkälti sen tilanteen mukaan, mut siel meil käy paljon vierailijoita eri osa-alueilt. Tietty se, mikä kaikki siel on, ni liittyy siihen vauvaan, vanhemmuuteen ja ensmäist kertaa äitinä oloon.

Perheryhmätoiminnan tarkoitus ja tavoite

Kysyimme työntekijöiltä perheryhmätoiminnan tarkoitusta ja tavoitetta. Kaikki työntekijät vastasivat perheryhmätoiminnan tarkoituksena olevan vertaistuen tarjoaminen, ammatillinen auttaminen ja tukeminen, lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen, virikkeiden tarjoaminen lapsille, hyvinvoinnin tukeminen sekä uusien ystävyys-suhteiden tarjoaminen koko perheelle. Lisäksi se on hengähdystaukopaikka rankalle päivälle. Perheryhmät tarjoavat tietoa ja hyvää mieltä, auttavat jaksamaan, tukevat itseluottamuksen vahvistamisessa sekä vahvistavat vanhempaa itseään. Työntekijät toivat esille sen, miten kiinteät perheryhmät ovat olleet pelastus monille lapsille. Lapset olisivat muuten mahdollisesti jääneet huomiotta pikkuvauva- ja lapsuusajan. Perheryhmätoiminta on usein ollut kevyempi tie perheille, joilla on vaikeaa ottaa apua vastaan omaan kotiin. Toisinaan perheiden ajatus muuttuu, kun he ovat ryhmässä nähneet, miten muillakin perheillä on avuntarvetta. Apua on helpompi tämän jälkeen ottaa omaan kotiin vastaan. Perheryhmätoiminnan tavoitteena on vanhemmuutta tukien tuoda iloa ja jaksamista arkeen.

Perno1: Se vertaistuki toisilt vanhemmilt ja sit on ammatillinen tuki. Tää paikka tuo hyvän mielen, auttaa jaksamaan ja lisää tietoa. Itseluottamus on sellanen, mitä vois sanoo, itseluottamuksen vahvistaminen. Meil on antaa keinoja, millä niinkun vahvistaa itseään.

Perno2: Lapsi kaipaa tekemistä, mut varsin paljon vanhemmat kaipaa seuraa, kun he on pienten lasten kans kotona ja se voi olla aika yksinäistä. Heille vertaistuen tarjoaminen ja tilat sille on mun mielest hirveen tärkeä.

Lauste1: Perheryhmätoiminnan tarkoitus ja tavoite on varmaan pitkälti just sellanen vertaistuen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen ja no siin on mun mielest jo aika kova tavoite, jos perheet voi paremmin. Siitä se lähtee.

Lauste1: Paljon näkee perheitä, joiden on tosi vaikeet ottaa kotiin sitä apua, ni tää on monel sellasel perheel ollu se helppo tie, kun on ensin tullu ryhmään ja nähny et muillakin ihmisil on avuntarvetta. Sit on ehkä päästy työskentelemään kotiinki.

Pernossa ja Lausteella työntekijät korostivat työntekijöiden ammatillista tukea ja auttamista, joka puuttuu esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan järjestämästä perhekahvilatoiminnasta. Työntekijät kertoivat auttavansa perheitä monenlaisissa pulmatilanteissa. Perheiden kanssa on käyty läpi esimerkiksi taloudellisia ongelmia. Lisäksi työntekijät ovat ohjanneet, opastaneet ja auttaneet perheitä erilaisten hakemusten tekemisessä sekä tarvittaessa lähteneet mukaankin virastokäynneille.

Perno1: Siin on se vertaistuki toisilt vanhemmilt, mut sit on kans ammatillinen tuki. Tarkoituksena on luoda niihin vanhempiin semmonen suhde, et jos he tarvii apua, et he uskaltaa puhua. He uskaltaa kertoa meille, oli se minkälainen tahansa se avuntarve...

Perno1: Onks se niin, et meiän pitäis tehdä joku hakemus, et mä en jaksa, mä en osaa, autatteko, tai mistä vois in saada jotain apua.

Perno1: Jos ois joku vapaaehtoistoiminnan järjestämä perhekahvila, ni sielt puuttuu se ammatillinen auttaminen ja tuki, mitä voi sitten saada taas täällä. Et sä saat toisist vanhemmist sen vertaistuen ja toisaalta myös meistäkin semmosta tukea.

Lauste2: Meillä on selkeä painotus ja ero järjestöjen järjestämään kerhotoimintaan.

Kiinteissä ryhmissä keskipisteenä toimii myös äidin ja lapsen välinen vuorovaikutus. Vuorovaikutuksen osalta on tärkeää, että vanhemmat ovat mukana lasten leikkihetkissä, vaikka lapset leikkisivätkin keskenään. Pernossa työntekijät kertoivat harjoitelleensa ryhmässä vanhempien kanssa sitä, miten aikuiset toimivat lasten välisissä erimielisyyksissä. Työntekijät ovat opastaneet vanhempia siinä, millä tavalla aikuisen tulisi puuttua tilanteeseen, silloin kun puuttuminen on tarpeellista.

Perno2: Siin (kiinteässä ryhmässä) on hirveen vahvasti lapsen ja äidin välinen vuorovaikutus fokuksessa.

Perno1: Kiinteessä ryhmässä on hirveen tärkeä se lasten leikki ja se, et ne vanhemmat on siinä paikalla, vaikka lapset leikkisi keskenään.

Perno1: Ollaan ihan harjoiteltu sitä, et ku lapsille tulee keskenään erimielisyyksiä, että mitä siinä kohtaa aikuinen tekee.

Haastattelussa halusimme kuulla työntekijöiltä, minkälaisia yksilöllisiä tavoitteita perheillä on. Työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että tavoitteiden tulisi olla puheen tasolla konkreettisia ja arkipäiväisiä. Perheryhmissä keskustellaan perheiden kanssa päivittäin asioista ja pohditaan, mitä heidän tulisi tehdä toisin. Tavoitteet elävät toiminnassa koko

ajan ja pyrkimyksenä on päästä asioissa eteenpäin. Eniten tavoitteet tulevat esille kiinteissä ryhmissä. Siellä tavoitteet sitoutuvat tarpeeseen eli siihen, miksi perhe on tullut ryhmään. Peruslähtökohtana on lapsen hyvinvointi, lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen sekä vanhempien keskinäinen vertaistuki.

Perno1: Ne (tavoitteet) elää koko ajan siinä toiminnassa ja pyritään pääsemään asioissa eteenpäin, kohti tavoitteita.

Lauste1: Kiinteessä ryhmässä eniten ne tavoitteet tulee esiin ja se lähtee tosiaan siitä tarpeesta, et miksi he (perheet) on tullu tänne. Tavoitteiden peruslähtökohta on lapsen hyvinvointi ja lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen ja sit se vertaistuki.

Haastattelussa olimme kiinnostuneita siitä, millä tavalla tavoitteiden toteutuminen ja arviointi yhdessä vanhempien kanssa perheryhmätoiminnassa toteutuu. Pernossa työntekijät kertoivat, että kiinteässä perheryhmässä vanhemmat eivät aina ymmärrä, mitä heidän pitäisi tavoitella. Vanhempien on vaikea nähdä, että jokin asia olisi pielessä. Työntekijöiden on sanoitettava vanhemmille heidän haasteitaan. Pernon perheryhmätoiminnassa ei käytetä lomakkeita tai järjestelmiä, joihin tavoitteet kirjattaisiin ja tarkistettaisiin tasaisin väliajoin. Työntekijät ovat huomanneet perheiden menevän lukkoon, jos he varaavat perheille tietyn hetken erikseen tavoitteiden tarkasteluun. Pernossa tavoitteet kulkevat käytännöntasolla perheryhmätoiminnassa. Tavoitteet ovat hyvin pieniä arkisia asioita, joita käydään perheiden kanssa läpi. Toimiva tapa tavoitteiden toteutumisen kannalta on ollut perheiden kehuminen. Työntekijät kannustavat ja antavat myönteistä palautetta, jotta vanhemmat näkisivät oman kehityksensä.

Perno2: Tää tavoitteiden toteutuminen, ku heil ei oo yhtään käsitystä monellakaan kiinteessä (ryhmässä), et mitä heidän pitäisi tavoitella ees. Kun ei he oikee ymmärrä, et jottai olis edes pielessäkää. Sit me sanotetaan vanhemmille heidän haasteita.

Perno1: Tavallaan ei oo kuitenkaan semmosta systeemiä, että tasaisin väliajoin tarkistettaisiin jotain kirjallista suunnitelmaa, vaan se niinku täs näin käytännössä menee.

Perno2: Niin, joka kerta, et huomaaks sää (vanhempi), että tässä te ootte menny eteenpäin.

Perno1: Ja sitä, et ylipäättänsä tänään, kun puit meni hyvin, koska näin ja näin. Ja huomasin tämmösiä, hieno homma. Sellasen tyyppisiä, hyvin pieniä asioita.

Perno1: Kun annamme niitä palautteita, että kannustais jatkamaan sitä toimintaa, (vanhemmat) näkisivät sen eron, että kun toimit tällä tavalla, niin sillä on tällainen positiivinen vaikutus sitten.

Lausteen kiinteässä perheryhmässä tavoitteista keskustellaan perheen tullessa ryhmään. Välitavoitteiden asettaminen on mahdollista, jos perheen kehitys on menossa väärään suuntaan tai pysähtynyt. Työntekijät pohtivat vanhempien kanssa, mihin työs-
tettäviin ja kehitettäviin asioihin keskitytään. Puolen vuoden päästä perheen saapumi-
sesta ryhmään työntekijät käyvät vanhempien kanssa yhteisen loppukeskustelun. Laus-
teella suunnitelmat tehdään kirjallisesti ja niihin löytyvät valmiit pohjat. Tavoitteiden aset-
telussa työntekijöiden on tärkeää muistaa, että tavoitteet ovat aina perheen omia tavoit-
teita. Perheitä voidaan tarvittaessa ohjata oikeaan suuntaan, mutta tavoitteen on kuiten-
kin lopulta tultava perheeltä itseltään.

Lauste1: Meil on aina alkukeskustelu ja loppukeskustelu ja sit käydään tosiaan tää
välikeskustelu, et kiinteessä ryhmäs otetaan silleen.

Lauste1: Suunnitelmat tehdään kirjallisesti ja meil on suunnitelmiiin valmiit pohjat.

Lauste1: Ja se tavoite on niin kun perheen tavoite, ei meidän tavoite. Siit me lähe-
tään, et me ei voida niin kun asettaa perheiden tavoitteita, me voidaan kyl ohjata.

Lausteen avoimessa ryhmässä ja vauvaryhmässä ei aseteta tavoitteita samalla tavalla
kuin kiinteässä perheryhmässä. Näiden ryhmien toiminta perustuu vanhempien vertais-
tukeen ja työntekijöiden ammatilliseen tukeen. Myönteistä palautetta annetaan kiitosten
ja kehujen avulla. Työntekijät kertoivat, että heidän tavoitteena on saada perheille hyvää
mieltä aikaiseksi.

Lauste1: Avoimes ja vauvaryhmäs arviointi ja semmonen tulee kiitosten kautta, et
hienosti ootte pärjänny vanhemmuudessa ja hienosti menee. Kyllähän me paljon
yritetään semmost hyvää mieltä tääl saada aikaseks. Se on yks semmonen ta-
voite.

Mitä perheryhmätoiminnassa tehdään

Kysyimme työntekijöiltä, mitä perheryhmätoiminnassa perheiden kanssa tehdään. Per-
nossa työntekijät kertoivat, että perheryhmätoiminnassa tehdään paljon erilaisia asioita.
Liikkuminen myös Pernon Perhetelakan tilojen ulkopuolella on mahdollista, eikä sisäti-
loihin tarvitse juuttua. Pernossa työntekijät mainitsivat ryhmien käyneen esimerkiksi
Seikkailupuistossa ja Kuralan kylämaässä. Vierailukohteet määräytyvät sen mukaan, mi-
hin perheellä on mahdollisuus mennä ja hinnat ovat edullisia. Bussimatkat ja muualla
oleminen tuovat työntekijöille hyvän mahdollisuuden nähdä perheiden toimintaa ja käyt-
täytymistä sekä erilaisia vuorovaikutustilanteita. Työntekijät näkevät, miten vanhemmat

toimivat ja millä tavalla oma lapsi muistetaan vieraalla maaperällä. Vierailut talon ulkopuolella ovat hyvää harjoitusta niille perheille, jotka eivät esimerkiksi uskalla poistua omasta kodistaan.

Perno2: Paljon voidaan tehdä, Turun kaupungin rajat on meidän rajana. Kukaan ei pakota meitä olemaan paikoillaan täällä sisällä, jos meil on joku fokus mennä jonnekin. Siis semmosii lähipaikkoihin, mihin heillä on perheenä mahdollisuus mennä ja mitkä ei maksa.

Perno1: Kun me ollaa jossai ulkomaailmassa, nähdään taas eri asioi ku täällä (Pernon Perhetelakalla). Miten siellä sitten toimitaan, kuinka se lapsi siellä muistetaan.

Lausteella työntekijät vastasivat, että perheryhmätoiminnassa eletään arkea yhdessä. Perheryhmätoiminnassa tehdään lasten kanssa pieniä askarteluja, joissa tarkoituksena on saada aikaan lapsen ja vanhemman yhteinen mukava hetki. Vanhemmat ja lapset tekevät mahdollisimman paljon asioita yhdessä. Laulaminen, loruttelu ja leikki ovat vuorovaikutustilanteita, joiden kautta tuetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Perheryhmätoiminnassa on tärkeää lapsen ja vanhemman tiivis yhdessäolo.

Lauste1: Arki on meil se tärke juttu. Me tehään lasten kans pieni askartelui. Askarteluiski meil on se ajatus, et se on äidin ja lapsen yhteinen kiva hetki, eikä sellanen, et tati tekee lapsen kans. Se on heidän vuorovaikutust tukevaa ja semmost ilon löytämistä arkeen.

Lausteen kiinteässä perheryhmässä korostuu arki ja arjen rytmittäminen. Aamulla syödään aamiainen yhdessä ja mennään sään salliessa ulos. Ulkoilun jälkeen yksi äideistä pääsee keittiöön ruoanlaittoon. Tarkoituksena on harjoitella tavallisen arkiruoan tekemistä. Ruoan valmistuttua syödään yhdessä. Ruoan jälkeen on lasten päiväunien aika. Kiinteissä ryhmissä päivä rytmittyy sen mukaan, millainen on hyvän arjen runko. Samalla annetaan kuitenkin tilaa myös perheiden henkilökohtaisten haasteiden käsittelylle. Kiinteässä ryhmässä sosiaaliohjaus on myös tärkeässä roolissa. Perhetyön näkökulmasta ryhmässä pystytään auttamaan perheitä kokonaisvaltaisesti haastavissa elämäntilanteissa. Perheet voivat työntekijän kanssa pohtia, minkälaiset tuet auttaisivat perhettä ja millä keinoilla paras mahdollinen apu on saavutettavissa. Työntekijät ohjaavat perheitä tarvittaessa lisäavun piiriin.

Lauste1: Kiinteessä ryhmässä me tehdään oikeestaan se koko arki. Siel on (arjen) rytmittäminen tosi tärke.

Lauste1: Tänne tullaan aamulla, aamulla syödään aamupala, sit mennään ulos, jos sää sallii. Sen jälkeen yks äiti pääsee aina keittiöön jommankumman työntekijän kans, harjotellaan arkiruokaa. Sitten me syödään täällä se lounas yhdes, sit meil mennää nukkuu päiväunet.

Lauste1: Mä ku oon sielt perhetyöst, ni mä pystyn antamaan sosiaaliohjausta, et paljon mietitään, et mitkä ne tuet on mitkä auttaisi (perhettä) ja me ohjataan hakemaan sit lisäapua, jos on siihen tarvetta.

Lausteen perheryhmissä olevat äidit ovat usein äitiyden alkutaipaleella, eikä omaan hyvinvointiin vanhempana ole pystytty tarpeeksi pureutumaan. Vaikka lapsi on työskentelyssä keskiössä, vanhempia ei saa unohtaa. Vanhemmille on tärkeää tuoda esille se, miten tärkeitä he ovat. Lapsi ei voi hyvin, jos äitikään ei voi hyvin. Vauvaryhmään vanhemmat tulevat pian synnytyksen jälkeen. Monet äidit ovat siinä kohtaa melkoisen ihmeissään. Ryhmissä kasvetaan yhdessä vanhemmuuteen ja puhutaan siitä, mitä arki on.

Lauste1: Usein ollaa siel äitiyden alkutaipaleel, ni voi olla, et viel ei oo siihen omaan hyvinvointiin vanhempana pystytty pureutumaan. Vaiks meil on lapsi keskiössä, ni ne (lapset) ei voi hyvin, jos me ei hoideta sitä äitiä.

Lauste1: Vauvaryhmään tullaa aika pian synnytyksen jälkeen. Meiän viimismäs vauvaryhmäs oli 2-3 viikkonen se pienin. Ne (äidit) tulee aika silleen auki, et hei mitä tää on. Me kasvetaan siin (ryhmässä) yhdessä ja puhutaan, et mitä se arki on.

Ryhmädynamiikan ja vertaistuen merkitys

Kysyimme haastattelussa ryhmädynamiikan ja vertaistuen merkitystä perheryhmätöinnässä. Pernossa työntekijät kertoivat, että kiinteässä perheryhmässä ryhmädynamiikan toimiminen on erittäin tärkeää vanhempien viettäessä paljon aikaa yhdessä perheryhmässä. Kiinteään ryhmään valittaessa perheitä, työntekijät pohtivat sopivatko vanhemmat keskenään yhteen. Ryhmädynamiikka ei toimi, jos vanhemmat ovat todella erityyppisiä keskenään. Avoimessa perheryhmässä ryhmädynamiikan toimiminen ei ole keskeisessä asemassa. Avoimessa ryhmässä käy paljon erilaisia äitejä ja he viettävät vähemmän aikaa yhdessä.

Perno2: Se ryhmädynamiikka on tosi tärkeä, koska he viettää sen kaks kertaa viis tuntii viikosta täällä (kiinteässä ryhmässä). Avoimis (ryhmissä) sil ei oo niinkään väliä. Siel on erilaisii äitei, mut kaikki otetaa kuitenkin huomioon. Et heiän ei tarvi olla niin paljo tekemisis siis toistensa kans.

Lausteella työntekijät toivat esille ryhmädynamiikan merkitystä suurena asiana ryhmässä ja ryhmäytymisessä. Ryhmädynamiikka vaatii työntekijöiltä havainnointikykyä ja tietoa siitä, mitä ryhmässä tapahtuu. Lausteen perheryhmissä pyritään luomaan luottamuksen ilmapiiri ja siinä onnistuessa ryhmädynamiikka toimii aika pitkälti itsestään. Ryhmädynamiikka vaatii kuitenkin ohjaajalta välillä puuttumista ja ohjaamista.

Lauste1: Ryhmädynamiikan merkitys on sellanen, et se on aika iso juttu täs ryhmässä ja ryhmäytymisessä. Se vaatii työntekijöiltä kykyä havainnoida sitä, mitä siinä (ryhmässä) tapahtuu. Pitää olla se rohkeus puuttua ja ohjata sitä ryhmän toimintaa toiseen suuntaan tarvittaessa.

Kaikki työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että vertaistuen merkitys kaikissa perheryhmissä on todella suuri. Kiinteissä ryhmissä työntekijöiden täytyy pohtia, mitä annettavaa vanhemmilla on toisilleen. Erilaisia haasteita omaavat äidit voivat tukea toisiaan. Avoimessa ryhmässä ja vauvaryhmässä pohditaan yhdessä lapsen kehitysvaiheita. Vertaistuen kautta vanhemmat huomaavat, että toisetkin vanhemmat painivat samanlaisten arjen haasteiden kanssa. Vertaistuki on yksi toiminnan tärkeimmistä lähtökohdista.

Perno2: Vertaistuki on tosi suuri. Sama just siin kiinteessä (ryhmässä), et täytyy miettiä sitä et, mitä äideillä on annettavaa toisille. Sit ku kaikil on vähä erilaisii ongelmii, ni joku pystyy tukeemaan toista erilaisii asiois.

Perno2: Ja sit vertaistuki niinku täs avoimes ja vauvaryhmässä... On helpottavaa kuulla, et aijaa teilläki herätää viide aikaa ja ei syödä ja raivotaa.

Lauste1: Sen vertaistuen merkitys on se yks tärkeä lähtökohta tässä.

Hyvät käytännöt, työmenetelmät- ja välineet

Kysyimme haastattelussa perheryhmätoiminnan hyviä käytäntöjä, työmenetelmiä ja -välineitä. Kaikki työntekijät kertoivat perheryhmätoiminnan hyvänä käytäntönä pidettävän arjen struktuuria. Perheryhmätoiminnassa syödään, nukutaan, leikitään ja ulkoillaan. Lapsilähtöisyys ja arjessa eläminen johtavat työskentelyä perheiden kanssa. Arjen rytmillä ja toistuvuudella on lapsen näkökulmasta suuri merkitys. Tämä luo lapsille turvallisuutta, kun he tietävät minkälaisista asioista päivä rakentuu. Työntekijöiden kokemuksen mukaan perhe voi paremmin, kun arjen perusasiat ovat perheessä hallinnassa jollakin tasolla. Lisäksi Pernossa tuotiin esille hyvänä käytäntönä jokaisen perheen yksilöllinen huomioiminen. Jokainen perhe toivotetaan aina tervetulleeksi perheryhmään.

Perno2: Avoimessaki (ryhmässä) päivä rakentuu tietyn kaavan mukaan. Toki silleen vapaasti, mut on asioita, jotka tapahtuu aina samaan aikaan ja samalla tavalla. Ne lapset tietää sen ja silloin tääl on tosi turvallist heille. Kiinteessä (ryhmässä) eritoten se on tosi tärkeä, miten se päivä rakentuu.

Lauste1: Mä ajattelen, et joka perheessä syödään ja nukutaa. Ne arkiset asiat on tärkeitä. Ite on tehny tätä työtä näin kauan ja nähny sen, et jos ne perusasiat toimii edes jollakin tasolla, niin perhe voi voida hyvin. Et kyl me ajatellaan sillee, et rytmillä ja toistuvuudella on lapsen näkökulmast tosi tärkeä merkitys.

Perno2: Ja nii, hyvä käytäntö on myöskin se, et jokainen toivotetaan tervetulleeksi ja jokainen huomataan, ku tulee tänne joka kerta.

Pernossa työntekijät mainitsivat hyviksi työmenetelmiksi kaikki arjen toiminnalliset menetelmät, joissa vanhemmat osallistetaan tekemään yhdessä lapsen kanssa. Toiminnalliset menetelmät ovat samalla myös oppimis- ja ohjaustilanteita. Työntekijät korostivat, ettei ryhmä ole leikkikerho. Perheryhmä on ryhmätoimintaa, jossa vanhemmat ja lapset tekevät sekä toimivat yhdessä. Pernossa ei tehdä vanhempien puolesta. Työntekijät voivat ohjata ja avustaa perheitä tarvittaessa. Pernon jokaisessa kiinteässä perheryhmässä on aina tehty unelmakartta sekä erilaisia voimavaroihin liittyviä harjoitteita. Avoimessa ryhmässä on myös toisinaan tehty yhteisiä projekteja, joihin jokainen on voinut osallistua oman kiinnostuksensa ja voimavarojensa mukaan. Menetelmien käyttö määritellään sen hetkisen asiakaskunnan mukaisesti, mitä he toivovat ja mitä he tarvitsevat. Lisäksi Pernossa työntekijät kokivat hyvänä työmenetelmänä myös suoraan puhumisen. Esimerkkitilanteessa työntekijällä on huoli lapsen hyvinvoinnista. Työntekijöillä on velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus. Tällaisessa tilanteessa työntekijät kertovat vanhemmille suoraan huolen lapsesta ja velvollisuudestaan tehdä lastensuojeluilmoitus.

Perno2: Kaikki toiminnalliset menetelmät, mis vanhemmat osallistetaan tekemään, et mittään ei tehdä puolest. Tarkotus ei oookkaa, et tää olis semmonen lepokoti, jossa kaikki tuodaan eteen näin valmiina. Vaan se, että se kaikki yhdessä tekeminen on samalla niitä oppimistilanteita ja ohjaustilanteita.

Perno1: Kiinteas (ryhmässä) on varmaa jokases tehty unelmakartta ja sit erilaiset voimavarasäkit. Ja on ollu avoimessaki (ryhmässä) joskus sellasii yhteisii projekteja, et tavallaan jokainen osallistuu siihen jollain, vaikka hyvinkin pienellä.

Perno1: Sen asiakaskunnan perusteel, et mitä he toivoo, mitä he tarvii, ni sitä kautta menetelmien käyttö tulee.

Perno2: Mun mielest semmone hyvä työmenetelmä mikä on, et meil puhutaan aika suoraan ja he (asiakkaat) tietää sen. Ja siinki kohtaa, jos tulee semmonen, että nyt on kuule asiat niin, et meidän täytyy tehdä lastensuojeluilmoitus.

Lausteella työntekijät kertoivat, että työmenetelmät eivät ole heidän työssään vallalla tällä hetkellä. Työntekijät ottavat työmenetelmiä tarvittaessa käyttöönsä. Työmenetelmien avulla voidaan herätellä työstettäviä ja vaikeita asioita esille. Erilaisten menetelmien sijaan Lausteen perheryhmätoiminnassa eletään arjessa. Tavoitteena on arjen kautta löytää voimavaroja ja keinoja jaksamiseen. Arjen kautta Lausteella tuetaan myös vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

Lauste1: Nyt ei oo kovasti ollu vallalla nää työmenetelmät. Me ajatellaan, että niiden avulla voi herätellä asioita tarvittaessa.

Lauste1: Täs on nimenomaan tavoitteena, et eletään siel arjessa ja arjen kautta löytyis ne keinot.

Toimivaksi työvälineeksi Pernossa työntekijät mainitsivat tietokoneen. Tietokoneelta etsitään yhdessä vanhempien kanssa tietoa, tulostetaan lomakkeita ja täytetään niitä yhdessä. Työntekijöiden kirjaamisvelvollisuuksien ja askartelumallien tulostamisen kannalta on tärkeää, että Pernossa on oma tietokone. Lisäksi musiikkisoitin ja musiikki toimivat tärkeinä työvälineinä lasten leikkihetkissä ja toisinaan myös vanhempien kanssa. Työvälineenä huumori koettiin myös hyvin pitkälle toimivaksi työvälineeksi. Työvälineiden käyttö vaihtelee perheiden tarpeiden mukaan.

Perno1: Yks työväline on esimerkiksi toi tietokone. Se toimii täs asiakkaitten kanssa. Sielt etitään tietoa, tulostetaan lomakkeita ja autetaan niitten täyttämässä. Se (tietokone) toimii myös, ku meillä on noi kirjaamisvelvollisuudet, jotka pitää tehdä. Tulostetaan myös erilaiset askartelumallit.

Perno1: Onhan toi musiikkisoitin hyvin tärkeä itseasias täällä, jos näitä välineitä luettelis. Sehän on se, mitä tarvitaan leikkihetkessä ja sitä tarvitaan muihin hetkiin ja välillä lasten kanssa täällä tanssitaan niin kovin että... Nautitaan, pompitaan, hypitään, heilutaan.

Perno2: Työvälineenä huumori. Se on hyvin pitkälle toimiva työväline.

Lausteella työntekijät mainitsivat lasten leikin olevan tärkeä työväline. Leikin maailman kautta herätellään lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Työvälineinä käytetään myös kynää ja paperia. Lausteella tehdään esimerkiksi vanhempien kanssa haavekarttoja. Haavekartan avulla pohditaan, mitä haaveen toteutumisen eteen voisi tehdä. Haavekartan kanssa voidaan edetä kohti asiakkaiden tavoitteita.

Lauste1: Leikki on meillä valtavan isossa roolissa. Leikin kautta me itekin lähetään sinne leikin maailman ja sitä me käytetään välineenä vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen löytämiseen.

Lauste1: Ja paljon me käytetään työvälineenä paperii ja kynää. Se liittyy tohon tavoitteelliseen työskentelyyn. Me tehdään sellasii haavekarttoi ja mietitään, et mitä sen toteuttamiseen tarttis tehdä, mikä olisi se muutos.

Yhteistyötahot ja työparityöskentely

Haastattelussa kysimme työntekijöiltä, miten moniammatillisuus toteutuu perheryhmätoiminnassa. Tämän lisäksi selvitimme viranomaistahoja, joiden kanssa yhteistyötä tehdään. Moniammatillisuus näkyy Pernossa ja Lausteella yhteistyökumppaneiden myötä. Kaikki työntekijät kertoivat, että yhteistyötä tehdään sosiaalityöntekijän, neuvolan sekä

esimiesten kanssa. Lisäksi Pernossa tehdään yhteistyötä neuvolapsykologin ja kiertävän lastentarhanopettajan kanssa. Pernossa pidetään yhteistyökumppaneiden kanssa palaveria kaksi kertaa vuodessa. Lausteella toimii Perhetuvan tiimi, johon kuuluvat perheryhmätoiminnan työntekijät, heidän esimiehet, neuvola ja sosiaalityöntekijä. Perhetuvan tiimi ohjaa perheitä tarvittaessa kiinteään perheryhmään.

Perno2: Me tehdään (yhteistyötä) sosiaalityöntekijöiden kans ja neuvolan kans. He on aina meiän palavereis, joita pidetään kaks kertaa vuodessa. Neuvolapsykologi on kans siinä ja kiertävä lastentarhanopettaja.

Lauste1: Neuvola on meiän yks tärkein (yhteistyötaho) ja sosiaalityö. Ja meiän oma työyhteisö. Tähän Perhetuvan toimintaan kuuluu, et meil on se kiintee perheryhmä ja ne perheet otetaan (kiinteeseen perheryhmään) tiimin kautta. Tiimiin kuuluu meiän esimiehet ja me tietysti, sit neuvola ja sosiaalityöntekijä.

Pernossa yhteistyötä tehtiin haastatteluiden aikaan myös Perno-Pansio Me-talon perhetyöntekijän kanssa. Lisäksi yhteistyökumppanina toimii Turun ammattikorkeakoulu. Sosionomi-opiskelijat käyvät suorittamassa harjoittelujaksoja ja projekteja kiinteässä ryhmässä. Harjoittelujaksojen ja projektien myötä opiskelijat näkevät, millaista työtä Pernon Perhetelakalla tehdään ja työntekijät saavat uusia näkökulmia työhön. Pernossa työntekijöiden kertoman mukaan riippuu myös perheistä, kenen kanssa tehdään yhteistyötä. Yhdessä vaiheessa yhteistyötä tehtiin vuorovaikutuskyllyn kanssa.

Perno2: Täl hetkel jonkun verran tehdään yhteistyötä ton Perno-Pansio Me-talon kanssa, kun siellä on perhetyöntekijä. Pidetään yhteyttä hänen kanssa. Sitten Turun ammattikorkeakoulun kanssa tehdään yhteistyötä.

Perno2: Opiskelijoil tosi hyvä, koska he pystyy näkee tän työn ja me myös saadaa siit uusii juttui ittellemme.

Perno2: Se (yhteistyötaho) riippuu kustaki perheest kenen kans me tehdään töitä. Ollaan oltu paljon tekemisis vuorovaikutuskyllyn kans, ku yhdes vaihees se kuulus yhden perheen tukitoimiin.

Pernossa ja Lausteella työntekijät työskentelevät perheryhmätoiminnassa työparina. Kaikki työntekijät näkivät perheryhmätoiminnan hyvänä käytäntönä työparityöskentelyn. Työskentely työparina tuo enemmän kokemusta ja näkemystä työskentelyyn lasten ja perheiden kanssa. Pernossa ja Lausteella työntekijät tulevat eri sektoreilta. Toinen työntekijöistä tulee perhetyön puolelta ja toimii perhetyöntekijänä. Toinen työntekijöistä tulee varhaiskasvatuksen puolelta ja toimii lastentarhanopettajana. Perhetyön puolelta tuleva työntekijä katsoo asioita enemmän perhelähtöisestä näkökulmasta. Lastentarhanopettajana toimiva työntekijä katsoo asioita enemmän lapsilähtöisestä näkökulmasta. Kaikki työntekijät pitivät eri näkökulmia rikkautena.

Perno2: Niin, tää olis ihan erilaist toimintaa, jos täs olis pelkkä varhaiskasvatus. Täs on tää perhetyöki, ni silloin se on tosi kokonaisvaltaista. Me otetaan huomioon perheen kaikki asiat.

Lauste1: Me katotaan asioi eri näkökannasta, ku me tullaan vähä eri sektoreilta. Et mä, joka tuun sielt perhetyöstä, ni katon enemmän siitä perhelähtösest näkökulmasta ja työpäri kattoo sit tietty enemmän sielt lapsilähtösest näkökulmast. Mut kyllähän me molemmat tietysti katotaan molemmistakin suunnista.

Lauste1: Mä ite aattelen, et se on rikkaus ja sit tulee niin kun asioit suunniteltuu ja mietittyy monest suunnast ja et näkemykset ovat sitte rikkauksia.

Perheryhmätoiminnan vaikuttavuus perheiden hyvinvointiin

Haastatteluissa kysyimme työntekijöiltä, miten perheryhmätoiminta on vaikuttanut perheiden hyvinvointiin. Pernossa työntekijöiden näkemysten mukaan vanhemmat jaksavat paremmin, kun he ovat nähneet muita vanhempia. Työntekijät kertoivat perheiden isienkin arvostavan Pernon perheryhmätoimintaa. Vauvaryhmään isät ovat lähteneet mielellään mukaan, jos he ovat olleet kotona.

Perno2: Mä uskon, et se näkyy siel kotonaki, et ku se äiti on nähny muita äitejä ja päässy juttelemaan. Kyllähän meil tääl välil isätkin tulee tuohon eteiseen asti sentään hakemaan. Kyl ne isätki ymmärtää tän (Pernon Perhetelakan) arvon.

Pernossa työntekijät kertoivat teettävänsä palautekyselyjä. Palautekyselyissä oli näkynyt onnellisuus siitä, kuinka tärkeä ja merkityksellinen paikka Pernon Perhetelakka on perheille. Työntekijät kertoivat, että Pernon Perhetelakka tarjoaa apua ja tukea erilaisiin ongelmiin sekä auttaa löytämään uusia kontakteja. Monet perheet ovat aivan yksin lähipiirin puuttuessa ympäriltä. Työntekijät kertoivat, että ainoana negatiivisena asiana perheet ovat maininneet Pernon Perhetelakan tilat sekä oman pihan puuttumisen. Perheryhmätoiminnan vaikuttavuus näkyy työntekijöiden mukaan perheiden hyvinvoinnissa perheiden voidessa paremmin.

Perno1: Kyl perheiltä saa sen palautteen. Meil on sellasii palautekyselyitäki ollu ja niis jokases lukee se onnellisuus, et tää paikka on olemassa ja kuinka tärkeä se (Pernon Perhetelakka) on.

Perno1: Tärkeä paikka varsinkin sellasil kenel ei oo tuttui tääl päinkään ja sit olis muuten tosi pienet kontaktit, kaupankassa suurin piirtein ainut. Kyl ne palautteet on ollu aina hyvin positiivisia. Mitä negatiivista joskus on ollu, ni ne on ollu näihin tiloihin tai oman pihan puuttumiseen liittyvää.

Lausteella työntekijät kertoivat pohtineensa paljon työnsä vaikuttavuutta. Työntekijät kertoivat teettävänsä puolivuositain palautekyselyn perheille. Kyselyn avulla selvitetään, mitä Lausteen Perhetupa on perheille merkinnyt ja mitä perheet toivovat jatkossa tapahtuvan. Kyselyn kautta saatava palaute on työntekijöille tärkeää ja sieltä nousee usein esiin vaikuttavia asioita. Esimerkiksi Lausteen Perhetuvan 20-vuotis juhlien aikaan kerätyistä palautteista nousi monesti esiin vanhempien kiitollisuus saada olla osa perheryhmää. Työntekijöiden kertoman mukaan monet vanhemmat eivät olisi pärjänneet ilman Lausteen Perhetuvan tarjoamaa tukea.

Lauste1: Se on varmaan semmonen, mitä pohditaan (vaikuttavuutta) aika usein. Me ollaan nyt tehty silleen, et joka ryhmässä niin kun puolivuositain otetaan sellainen kysely, et mitä Perhetupa on merkinnyt ja et mitä he (vanhemmat) toivoo jatkossa. Ku niit lukee niit palautteit, ni kyl niist näkee.

Lauste1: Viimekski, ku meil oli 20-vuotis juhlat, ni oli hieno sellanen mihin me oltiin kerätty niit (palautteita). Siel oli paljon, et en tiedä missä olisin, jos Perhetupaa ei olis ollu. Niinku viikon kohokohta ja et en olisi selvinnyt vauva-ajasta ilman tätä.

Pernossa ja Lausteella kootaan tilastoa jokaisesta ryhmästä. Avoimessa sekä kiinteässä ryhmässä merkataan ylös paikallaolijat. Vauvaryhmästä tehdään myös omaa numerollista tilastoa kävijämääristä kuukausittain. Sosiaalitoimen kautta tulleista asiakkaista tehdään kirjaukset Effica-asiakastietojärjestelmään. Työntekijät tilastoivat asiakkaiden osalta vain lukumäärät ja lähettävät ne eteenpäin esimiehilleen. Lausteella työntekijät kertoivat, että tilastoiden mukaan Lausteen Perhetuvalla käy viikossa noin 40 perhettä.

Perno2: Molemmissa paikoissa (Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla) kootaan tilastoa kävijöistä jokaisesta ryhmästä.

Lauste1: Kiinteessä ryhmässä ne jotka tulee sosiaalitoimen kautta, ni niistä kirjoitetaan ihan Efficaan.

Lauste1: Tilasto kertoo sit, et jos ajattelee, et meil käy se 40 perhettä viikossa, ni kyl se kertoo mun mielest omaa kieltänsä. Ei he tulis muuten tänne.

6.2 Perheryhmätoiminnan kehittämistarpeet

Perheryhmätoiminnan kehittämisen osalta jaottelimme kysymykset kahteen eri kategoriaan, joita olivat perheryhmätoiminnan kehittäminen ja työntekijöiden kehittämistarpeet työssä. Vastauksissa puhuessamme Pernosta, tarkoitamme Pernon Perhetelakkaa. Vastaavasti puhuessamme Lausteesta, tarkoitamme Lausteen Perhetupaa

Perheryhmätoiminnan kehittäminen

Kysyimme työntekijöiden näkemystä perheryhmätoiminnan kehittämisestä. Pernossa työntekijät kertoivat toivoneensa toiminnallensa Facebook-sivuja. Nykypäivänä useimmat sosiaali- ja terveystalouden palvelut ovat löytäneet tiensä markkinoita itseään sosiaalisessa mediassa, kuten Facebook-sivuilla tai Instagram-tilillä. Pernon Perhetelakan perheryhmätoiminnasta löytyi haastatteluiden aikaan vain vähän tietoa. Tietoa löytyi siitä, että Pernon Perhetelakka toimii Heinikonkadun päivähoitoyksikön alaisuudessa. Tarkempaa kuvailua paikan toiminnasta ei ollut haastatteluiden aikaan.

Perno2: Me ollaan kauan pyydetty, et me saada Facebook-sivut. Siis ihan kaikki palvelut on siel, kelasta ja verotoimistosta lähtien. Niin ja Instagramis ne on. Meidän toiminnasta ei löydy tietoa oikeestaan yhtään mistään. Meil vaan näkyy, et Heinikonkadunpäiväkodin alaisuudessa, Pernon Perhetelakka. Mut siinkää ei näy...

Perno1: Ei mitään tietoa siitä, et mikä paikka tää loppupeleis on.

Pernossa työntekijät kertoivat saaneensa luvan luoda Pernon Perhetelakalle omat Facebook-sivut. Pernon Perhetelakan Facebook-ryhmä on suljettu ja työntekijät hyväksyvät nykyisiä sekä uusia asiakkaitaan ryhmän jäseniksi. Työntekijät toivoivat toiminnan kehittämisen näkökulmasta kuitenkin vielä enemmän avoimuutta Pernon Perhetelakan perheryhmätoiminnasta. Työntekijöiden mielestä avoimuus madaltaisi kynnystä tulla ja osallistua Pernon Perhetelakalle. Työntekijät olivat miettineet haastattelujen aikaan, että he alkaisivat markkinoimaan itseään ihmisinä. He kertoisivat avoimesti, minkälaisia persoonia perheryhmätoiminnassa työskentelee. Työntekijät kokivat tämän kaltaisen mainostavan myös madaltavan asiakkaiden osallistumisen kynnystä perheryhmään.

Perno2: Nyt saatiin tehdä (Facebook-ryhmä), mut suljettu ryhmä kylläkin. Jos sitä osaa hakea sieltä Facebookista, ni se löytyy ja me hyväksytään sinne ryhmään.

Perno2: Semmonen avoimuus, mitä me toivottais, et ei kenellekkää tuu semmosta kynnystä, et ei siitä löydy mitään tietoa. Niin kun viimeks vissiin sanottiinkin, et me ruvettaa markkinoimaa meitä ihmisinä, et näkö olis tuttu, et (asiakkaat) tietää, minkä näköiset ihmiset on siel vastas.

Pernossa tehdään yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa. Työntekijät kertoivat, että sosiaalitoimen kautta ei kuitenkaan tahdo löytyä perheitä perheryhmätoimintaan. Työntekijät toivoivat, että sosiaalitoimessa tiedostettaisiin ja ymmärrettäisiin, kuinka suuri tuki perheryhmätoiminta on perheille. Lisäksi Pernossa esille nousi myös tilojen tärkeys. Perheryhmätoimintaa ei voi suunnata millaisiin tiloihin tahansa. Toiminnan kehittämisen kannalta tärkeänä asiana esille nousi oman ulkoilupihan puuttuminen.

Perno2: Me tehdään yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa, mut silti must tuntuu, et meidän arvo ei iha ymmärretä siellä. Me ollaan varsin hyvä tuki perheelle. Tos kiinteet (ryhmässä) mahdollistetaan... Harval on tarjota niin isoo tukea, mitä me pystytään, kaks kertaa viikos viis tuntii. Silti tänne ei tahdo sosiaalitoimen kaut löytyy ketään.

Perno1: Tälläses toiminnassa, jos ei oo kunnol perehtyny tämmösee, ni ei ymmärrä tämmösten tiettyjen asioiden tärkeyttä. Voi ajatella, et ihan rakennus ku rakennus käy tämmösee toimintaa. Ei täs mitää ihmeellisyyksii vaadita. Käytäntö on osottanu sen, kuin pal niillä kaikil on merkitystä.

Perno2: Nii ja kauheen tärkee olis se, et meilläki olis se piha, mitä me voitais oikeesti käyttää, ihan vapaasti. Se olis tosi tärkeet.

Lausteella työntekijät pitivät Lausteen Perhetuvan alueellisuutta rikkautena. Lausteen Perhetupa toimii lähellä asiakkaita. Työntekijät ajattelivat, että moni asiakas olisi jäänyt perheryhmätoiminnasta pois, jos Lausteen Perhetupa ei olisi lähellä asiakkaita. Alueellisuus auttaa myös perheitä verkostoitumaan keskenään. Lisäksi työntekijät kertoivat, että Lausteen Perhetuvan kanssa samassa talossa toimii myös esikoulu, koulu, iltapäiväkerho, nuorisotalo ja kirjasto. Lausteen Perhetupa on osa monipuolista verkostoa ja lapsiperheet voivat olla samassa talossa pitkäänkin toimivan lähipalveluiden kokonaisuuden vuoksi. Työntekijät kertoivat, että Lausteen Perhetupa toimii jo nyt uuden perhekeskustoimintamallin mukaisesti. Työntekijöiden mielessä ei ollut mitään, mikä ehdottomasti kaipaasi kehittämistä nykyuotoisessa perheryhmätoiminnassa Lausteella. Kehittämisen sijaan työntekijät toivoivat, että hyväksi ja toimivaksi todetut kokonaisuudet tulaisiin tässäkin suhteessa säilyttämään.

Lauste1: Mä aattelen, et tän talon (Lausteen Perhetuvan) rikkaus on nimenomaan ollu se, et tää on alueellinen. Kyl mä aattelen, et meilt olis jääny tosi monta asiakasta pois, ellei tää paikka olis ollu tässä nurkalla. Se ei oo kehittämistä, mut tarttis pitää kiinni täst alueellisuudesta.

Lauste2: Toivoisimme Perhetuvan osalta tulevan esiin talon monipuolisuuden... Talossa toimii Perhetupa, esikoulu, koulu, iltapäiväkerho, nuorisotalo ja kirjasto, eli talo missä perheet voi olla pitkäänkin. Erityisesti siksi, koska tämä jo toiminnassa olevaa perhekeskusmallia, jota nyt ollaan keksimässä uutena toimintana.

Lauste1: Perhetupa on toiminut 20 vuotta alueella, toiminta on ollut pitkään samoin muotoutunutta ja hyväksi todettua.

Työntekijöiden kehittämistarpeet työssä

Haastattelussa olimme kiinnostuneita siitä, minkälaisia henkilökohtaisia kehittämistarpeita työntekijöillä on työssään. Pernossa työntekijät kokivat, että on tärkeää pysyä erilaisissa muutoksissa perässä. Vanhempia voidaan näin ohjata avoimuuteen ja hyväksyntään. Lausteella nousi myös esille kehittämistarpeena uusien tuulien vastaanottaminen. Työntekijät kertoivat, että työtä pitkään tehneenä helposti urautuu samoihin kaavoihin. Uusien asioiden kuunteleminen ja katsomien on tärkeää. Lausteella työntekijä koki, että sosiaalisen median tuomat muutokset perheissä ja sen vaikutus perheiden arkeen ovat hänelle uutta.

Perno1: Tämmöset, et mitä maailmassa tapahtuu muutoksia, et itekki pysyy niissä mukana ja tietää ohjata (vanhempia) avoimuuteen ja hyväksyntään.

Lauste1: Ainahan semmonen tavallaan kehittämistarve on työs, et osaa ottaa uusia tuulia vastaan. Ku tekee pitkään työtä, helposti urautuu. Mitä itte on joutunu viime aikoina työstää, on somen tuomat muutokset perheissä. Se on varmaa se, mis on jääny vähän junasta pois.

Henkilökohtaisten kehittämistarpeiden näkökulmasta Pernossa työntekijät toivat esille Turun ammattikorkeakoulun kanssa tehtävän yhteistyön harjoitteluiden ja projektien myötä. Työntekijät kertoivat, että opiskelijoiden työtä seuraamalla työntekijöillä on mahdollista saada itselleen uusia näkökulmia ja toimintatapoja tehdä omaa työtään. Tämä estää juurtumasta tekemään asioita aina samalla tavalla.

Perno1: Ammattikorkeakoulun kans haluttiin lähtee tekee yhteistyötä, et opiskelijat vois tulla tänne. Siin on se ajatus et, me nähdään tätä niinku eri näkökulmasta. Ettei me juurruta ite tekemään samalla tavalla aina sitä (työtä). Ja niinku löytämään uusia toimintatapoja itellemme ja ajatuksia.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Työntekijöiden haastatteluiden yhteenveto hyvistä käytännöistä

Tutkimuksessamme selvitimme Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan perheryhmätoiminnan hyviä käytäntöjä. Pernon ja Lausteen työntekijöiden vastauksissa oli yhtäläisyyksiä, mutta selkeitä eroavaisuuksia oli myös havaittavissa.

Perheryhmätoiminnan viitekehyksen osalta halusimme tietää, mihin Pernon ja Lausteen perheryhmätoiminta perustuu. Pernossa ja Lausteella työntekijät kertoivat, että perheryhmätoiminta perustuu perheiden hyvinvointiin. Hyvinvoinnin kautta tuodaan esille sitä, miten vanhemmuus on vaikeuksista huolimatta mukava asia. Työntekijät kertoivat perheryhmätoiminnan perustuvan toiminnallisiin menetelmiin, joissa korostuu perheiden kanssa tehtävät konkreettiset arkipäiväiset asiat. Toiminnan kerrottiin perustuvan perheiden tarpeisiin. Lisäksi Lausteella työntekijät kertoivat, että työn viitekehyksenä toimii perheryhmätoiminnan monipuolisuus tuen tarjoajana. Perheen palveluntarpeen muuttuessa perhettä voidaan tukea kolmen eri ryhmämuodon avulla, eli avoimen ryhmän, kiinteän ryhmän ja vauvaryhmän. Perhe voi siirtyä avoimesta perheryhmästä kiinteään perheryhmään tai päinvastoin. Perheet voivat myös käydä tarpeensa mukaisesti kaikissa kolmessa perheryhmässä. Perheen tarpeen muuttuessa Lausteen Perhetupa pystyy vastaamaan tarpeisiin nopeasti ilman perheen siirtoa toiseen palveluun.

Perheryhmätoiminnan suunnitelmallisuuden osalta Pernossa ja Lausteella työntekijöiden vastaukset olivat hyvin yhdenmukaiset. Jokainen työntekijä oli yhtä mieltä siitä, että suunnitelmallisuus toimii perheryhmätoiminnan perustana avoimissa ryhmissä, kiinteissä ryhmissä ja vauvaryhmissä. Perheryhmien avoimissa ryhmissä tehdään joka kuu-kaudeksi oma suunnitelma kalenteriin katsoen. Pernossa ja Lausteella arvostetaan perinteitä ja halutaan tuoda iloa arkeen juhlimalla tavanomaisia juhlapyyhiä. Avoin ryhmätoiminta on sanansa mukaisesti avointa, eikä toimintaa voi kovinkaan paljoa etukäteen suunnitella. Avoimissa perheryhmissä perheet tulevat enimmäkseen hakemaan vertais-tukea muilta perheiltä, joten vertaisuudelle on haluttu antaa tilaa. Kiinteissä perheryhmissä ei tehdä samanlaisia suunnitelmia kuin avoimissa ryhmissä. Kiinteissä ryhmissä keskipisteenä toimii äidin ja lapsen välinen vuorovaikutus. Kiinteissä ryhmissä suunnitel-mallisuudessa korostuu arjen struktuuri, joka luo perustan koko ryhmätoiminnalle.

Lausteen vauvaryhmän toiminta oli haastatteluiden aikaan ollut Pernon vauvaryhmän toimintaa aktiivisempaa osallistujamääriin nojaten. Lausteella uuden vauvaryhmän alkaessa työntekijät käyvät tiettyjä teemoja läpi. Työntekijät ehdottavat erilaisia teemoja käsiteltäviksi vauvaryhmässä. Työntekijät muodostavat teemoista valmiin rungon, jonka mukaan toimitaan. Lausteen vauvaryhmän toimintaan kuuluvat myös vierailijat, jotka käyvät antamassa neuvoja ja tukea vauva-arkeen. Vauvaryhmässä eletään kuitenkin tilanteen mukaan, joten suunnitelmallisuus on siltä osin joustavaa.

Perheryhmätoiminnan tarkoituksen ja tavoitteen osalta Pernossa ja Lausteella työntekijöiden vastaukset olivat yhdenmukaiset. Perheryhmätoiminnan tarkoituksena on vertais-tuen tarjoaminen, ammatillinen auttaminen ja tukeminen, virikkeiden tarjoaminen lapsille, hyvinvoinnin tukeminen sekä uusien ystävyys-suhteiden tarjoaminen koko perheelle. Perheryhmät tarjoavat tietoa ja hyvää mieltä, auttavat jaksamaan, tukevat itseluottamuksen vahvistamisessa sekä vahvistavat vanhempaa itseään. Työntekijät toivat esille sen, miten kiinteät perheryhmät ovat olleet pelastus monille lapsille, jotka olisivat muuten mahdollisesti jääneet huomiotta pikkuvauva- ja lapsuusajan. Perheryhmätoiminta on usein myös ollut kevyempi tie niille perheille, joilla on vaikeaa ottaa apua vastaan omaan kotiin.

Perheiden yksilöllisten tavoitteiden osalta korostui jokaisen työntekijän suunnalta ajatus siitä, miten tavoitteiden tulisi olla puheen tasolla konkreettisia ja arkipäiväisiä. Perheryhmissä keskustellaan perheiden kanssa päivittäin asioista ja pohditaan sitä, mitä heidän tulisi tehdä toisin. Perheiden tavoitteita asetetaan aina yksilöllisesti ja ne elävät toiminnassa koko ajan. Pyrkimyksenä on päästä asioissa eteenpäin. Peruslähtökohtana on lapsen hyvinvointi, lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen sekä vanhempien vertais-tuki.

Eroavaisuuksia Pernossa ja Lausteella työntekijöiden haastatteluiden välillä ilmeni ky-
syttyessä, millä tavalla tavoitteiden toteutuminen ja arviointi yhdessä vanhempien kanssa perheryhmätoiminnassa toteutuu. Pernossa työntekijät kertoivat, että kiinteässä perheryhmässä vanhemmat eivät aina ymmärrä, mitä heidän pitäisi tavoitella. Vanhempien on vaikea nähdä, että jokin asia olisi pielessä ja työntekijöiden on sanoitettava vanhemmille heidän haasteitaan. Pernossa tavoitteet kulkevat käytännötasolla perheryhmätoiminnassa. Toimiva tapa tavoitteiden toteutumisen kannalta on ollut perheiden kehuminen. Lausteella kiinteässä perheryhmässä tavoitteista keskustellaan perheen tullessa ryhmään. Työntekijät pohtivat vanhempien kanssa, mihin työstettäviin ja kehitettäviin asioihin keskitytään. Lausteella suunnitelmat tehdään kirjallisesti ja niihin löytyvät valmiit pohjat. Tavoitteiden asettelussa työntekijöiden on tärkeää muistaa, että tavoitteet

ovat aina perheen omia tavoitteita, eivät työntekijöiden. Lausteella avoimessa- ja vauvaryhmässä ei aseteta tavoitteita samalla tavalla kuin kiinteässä perheryhmässä. Näiden ryhmien toiminta perustuu vanhempien vertaistukeen ja työntekijöiden ammatilliseen tukeen. Myönteistä palautetta annetaan vanhemmille kiitosten ja kehujen avulla.

Haastattelussa eroavaisuuksia ilmeni, kun kysyimme mitä perheryhmissä perheiden kanssa tehdään. Pernossa työntekijät kertoivat, että perheryhmätoiminnassa tehdään paljon erilaisia asioita. Liikkuminen Pernon Perhetelakan tilojen ulkopuolella on myös mahdollista, eikä sisätiloihin tarvitse juuttua. Vierailut talon ulkopuolella ovat hyvää harjoitusta niille perheille, jotka eivät esimerkiksi uskalla poistua omasta kodistaan. Lausteella työntekijät kokivat, että perheryhmätoiminnassa eletään arkea. Vanhemmat ja lapset tekevät mahdollisimman paljon asioita yhdessä. Laulaminen, loruttelu ja leikki ovat vuorovaikutustilanteita, joiden kautta tuetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Lausteella kiinteässä perheryhmässä korostuu arki ja arjen rytmittäminen.

Kysyttäessä ryhmädynamiikan ja vertaistuen merkitystä perheryhmätoiminnassa, vastauksissa näkyi sekä yhtäläisyyksiä, että eroja. Pernossa työntekijät kertoivat, että kiinteässä perheryhmässä ryhmädynamiikan toimiminen on erittäin tärkeää. Kiinteään ryhmään valittaessa perheitä, työntekijät pohtivat sopivatko vanhemmat keskenään yhteen. Ryhmädynamiikka ei toimi, jos vanhemmat ovat todella erityyppisiä keskenään. Ryhmädynamiikan toimiminen on tärkeää, kun perheet viettävät paljon aikaa yhdessä kiinteässä ryhmässä. Avoimessa perheryhmässä ryhmädynamiikan toimiminen ei ole keskeisessä asemassa, koska vanhemmat viettävät vähemmän aikaa keskenään. Lausteella työntekijät toivat esille ryhmädynamiikan merkitystä suurena asiana ryhmässä ja ryhmäytymisessä. Ryhmädynamiikka vaatii työntekijöiltä havainnointikykyä ja tietoa siitä, mitä ryhmässä tapahtuu.

Molempien paikkojen työntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että vertaistuen merkitys kaikissa perheryhmissä on todella suuri. Kiinteissä ryhmissä työntekijät pohtivat, mitä annettavaa vanhemmilla on toisilleen. Erilaisia haasteita omaavat äidit voivat tukea toisiaan. Avoimessa ja vauvaryhmässä pohditaan yhdessä lapsen kehitysvaiheita. Vertaistuen kautta vanhemmat huomaavat, että toisetkin vanhemmat painivat samanlaisten arjen haasteiden kanssa. Kaikki työntekijät korostivat sitä, miten vertaistuki on yksi toiminnan tärkeimmistä lähtökohdista.

Hyviä käytäntöjä, työmenetelmiä ja -välineitä kysyttäessä Pernossa ja Lausteella työntekijät olivat samoilla linjoilla. Kaikki työntekijät kertoivat perheryhmätoiminnan hyvänä

käytäntönä pidettävän arjen struktuuria. Lapsilähtöisyys ja arjessa eläminen johtavat työskentelyä perheiden kanssa. Arjen rytmillä ja toistuvuudella on lapsen näkökulmasta suuri merkitys. Työntekijöiden kokemuksen mukaan perhe voi paremmin, kun arjen perusasiat ovat perheessä hallinnassa jollakin tasolla. Lisäksi Pernossa tuotiin esille hyvänä käytäntönä jokaisen perheen yksilöllinen huomioiminen.

Työmenetelmien osalta vastauksissa näkyi selkeitä eroja. Pernossa työntekijät mainitsivat hyviksi työmenetelmiksi kaikki arjen toiminnalliset menetelmät, joissa vanhemmat osallistetaan tekemään yhdessä lapsen kanssa. Toiminnalliset menetelmät ovat samalla myös oppimis- ja ohjaustilanteita. Menetelmien käyttö määritellään sen hetkisen asiakaskunnan mukaisesti, mitä he toivovat ja mitä he tarvitsevat. Pernossa työntekijät kokivat hyvänä työmenetelmänä myös suoraan puhumisen ja avoimuuden. Lausteella työntekijät kertoivat, että työmenetelmät eivät ole heidän työssään vallalla tällä hetkellä. Työmenetelmiä kuitenkin käytetään silloin, kun se koetaan tarpeelliseksi. Erilaisten menetelmien sijaan Lausteella eletään arjessa ja sitä kautta pyritään löytämään voimavaroja ja keinoja jaksamiseen.

Myös työvälineiden osalta vastauksissa näkyi eroja. Toimivaksi työvälineeksi Pernossa työntekijät mainitsivat tietokoneen. Työntekijöiden kirjaamisvelvollisuuksien ja askartelumallien tulostamisen kannalta on tärkeää, että Pernossa on oma tietokone. Lisäksi musiikkisoitin ja musiikki toimivat tärkeinä työvälineinä lasten leikkihetkissä ja toisinaan myös vanhempien kanssa. Työvälineenä huumori koettiin Pernossa myös toimivaksi työvälineeksi. Lausteella työntekijät mainitsivat lasten leikin olevan tärkeä työväline. Leikin maailman kautta herätellään lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Työvälineinä käytetään myös kynää ja paperia.

Yhteistyötahoja ja työparityöskentelyä kysyttäessä, molempien paikkojen vastauksissa ilmeni se, että moniammatillisuus näkyy Pernossa ja Lausteella yhteistyökumppaneiden myötä. Kaikki työntekijät kertoivat, että yhteistyötä tehdään sosiaalityöntekijän, neuvolan ja esimiesten kanssa. Lisäksi Pernossa tehdään yhteistyötä neuvolapsykologin ja kiertävän lastentarhanopettajan kanssa. Pernossa pidetään yhteistyökumppaneiden kanssa palavereja kaksi kertaa vuodessa. Lausteella toimii Perhetuvan tiimi, johon kuuluvat perheryhmätoiminnan työntekijät, työntekijöiden esimiehet, neuvola ja sosiaalityöntekijä. Lausteen Perhetuvan tiimi ohjaa perheitä tarvittaessa kiinteään perheryhmään. Pernossa yhteistyötä tehtiin haastatteluiden aikaan myös Perno-Pansio Me-talon perhetyöntekijän kanssa. Lisäksi Pernon yhteistyökumppanina toimii Turun ammattikorkeakoulu.

Molempien paikkojen työntekijät näkivät perheryhmätoiminnan hyvänä käytäntönä työparityöskentelyn. Työskentely työparina tuo enemmän kokemusta ja näkemystä työskentelyyn lasten ja perheiden kanssa työntekijöiden tullessa eri sektoreilta, toinen perhetyön puolelta ja toinen varhaiskasvatuksen puolelta. Jokainen työntekijä piti eri näkökulmia rikkautena työssä.

Perheryhmätoiminnan hyvien käytäntöjen osalta viimeinen osio käsitteli perheryhmän vaikuttavuutta perheiden hyvinvointiin. Perheryhmätoiminnassa työskentelevät työntekijät kertoivat haastattelussa, millaista palautetta he olivat saaneet perheiltä. Työntekijät kertoivat perheiden palautteissa tulevan esille, että perheryhmätoimintaan on helppo saapua sen sijaitessa alueellisesti lähellä. Työntekijät kertoivat, että perheryhmätoiminta mahdollistaa vertaistuen saamisen ja verkostoitumisen muiden perheiden kanssa.

7.2 Työntekijöiden haastatteluiden yhteenveto kehittämistarpeista

Tutkimuksessamme selvitimme Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan perheryhmätoiminnan kehittämistarpeita. Kysyimme työntekijöiltä, mitä kehitettävää perheryhmätoiminnassa on. Kysymyksen avoin muoto antoi työntekijöille mahdollisuuden vastata kysymykseen laaja-alaisesti. Pernossa ja Lausteella työntekijöiden haastatteluvastauksissa oli nähtävissä selkeät eroavaisuudet.

Pernossa työntekijät kertoivat haastattelussa, että Pernon perheryhmätoimintaa pitäisi mainostaa enemmän. Työntekijät kertoivat, että internetissä kerrotaan Pernon Perhetelakan toimivan Heinikonkadun päivähoitoyksikön alaisuudessa. Tarkempaa kuvailua Pernon perheryhmätoiminnasta ei ollut haastatteluiden aikaan. Perheryhmätoiminnan kehittämisen kannalta olisi erityisen tärkeää mainostaa Pernon Perhetelakan toimintaa. Työntekijöiden mielestä toiminnan mainostamisen kautta perheitä ohjautuisi paremmin Pernon Perhetelakalle ja se madaltaisi perheiden kynnystä osallistua perheryhmätoimintaan.

Pernossa työntekijät olivat kehittäneet haastatteluiden aikaan Pernon Perhetelakan mainostamista. He olivat luoneet Pernon Perhetelakalle oman Facebook-ryhmän. Ryhmä on suljettu, mutta työntekijät hyväksyvät nykyisiä ja uusia asiakkaita ryhmän jäseniksi. Tämän lisäksi työntekijöillä oli kehitteillä idea, jossa he mainostaisivat itseään ihmisinä. He kertoisivat, minkälaisia persoonia Pernon Perhetelakalla työskentelee. Työntekijät

kokivat tämän kaltaisen mainostavan madaltavan perheiden osallistumisen kynnyksiä. Lisäksi työntekijät toivoivat perheiden parempaa ohjautumista perheryhmätoimintaan sosiaalitoimen kautta.

Pernossa työntekijät nostivat haastattelussa esille perheryhmätoiminnan tilojen tärkeyden. Perheryhmätoimintaa ei voi suunnata mihin tahansa tiloihin. On tärkeä ymmärtää, että perheryhmätoiminnan sujuvuus vaatii tiloilta tiettyjä asioita. Mitään suurta ja ihmeellistä ei tarvita. Yhtenä kehittämistarpeena koettiin oma ulkoilupiha, joka Pernon Perhetelakalta puuttuu.

Lausteella työntekijöiden mielestä nykymuotoinen perheryhmätoiminta ei kaivannut kehittämistä. Työntekijät toivoivat, että hyväksi ja toimivaksi todetut kokonaisuudet tulaisiin tässäkin suhteessa säilyttämään. Lausteella työntekijät pitivät Lausteen Perhetuvan alueellisuutta ja lähipalvelujen verkostoa toimivana kokonaisuutena. Lausteen Perhetuvan alueellisuus auttaa perheitä verkostoitumaan keskenään ja perheiden on helppo saapua Lausteen Perhetuvalle.

Perheryhmätoiminnan kehittämisen näkökulmasta on hyvä huomioida myös työntekijöiden yksilölliset kehittämistarpeet. Kysyimme työntekijöiltä, mitä kehittämistarpeita heillä on työssään. Kaikki työntekijät toivat esille sen, että muutosten perässä pysymisen on tärkeää. Työntekijät kertoivat haastatteluissa, että työtä pitkään tehneenä urautuu helposti vanhoihin kaavoihin. Uusien asioiden vastaanottaminen työssä on tärkeää. Pernossa työntekijät kertoivat tekevänsä yhteistyötä Turun ammattikorkeakoulun kanssa. Opiskelijoiden työntekoa seuraamalla työntekijöiden on kehittämisen näkökulmasta mahdollista saada uusia toimintatapoja ja näkökulmia tehdä omaa työtään.

7.3 Tutkimustulokset suhteessa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan

LAPE -muutosohjelmassa painottuu lapsiperheiden matalan kynnyksen palvelut, joista yhtenä esimerkkinä toimii perhekeskustoimintamalli. Perhekeskustoimintamalli on lähipalvelujen kokonaisuus, joka sisältää lapsille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät, varhaisen tuen ja hoidon palvelut. Lisäksi perhekeskustoimintamalli nähdään niin, että se toimii lapsiperheiden palvelujen verkostona ja palvelujen samoihin tiloihin kokoajana. Perhekeskustoimintamalli toteutuu kuitenkin osissa Suomen kunnissa matalan kynnyksen perhekahvilamaisena kohtaamispaikkana pienten lasten vanhemmille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Tutkimustulosten mukaan Pernon Perhetelakka ja Lausteen Perhetupa voidaan liittää perhekeskustoimintamallin kaltaiseen toimintaan. Varsinkin Lausteen Perhetupa on osa monipuolista verkostoa, johon kuuluu jo nyt monia eri lapsiperheiden palveluntarjoajia. Lausteen Perhetuvan kanssa samassa talossa toimii esikoulu, koulu, iltapäiväkerho, nuorisotalo sekä kirjasto. Toimijoiden monipuolisuuden vuoksi lapsiperheet voivat olla talossa pitkäänkin toimivan lähipalvelujen kokonaisuuden vuoksi. Perhekeskusmallin kehittämisen näkökulmasta verkostomaisesti toimivassa perhekeskusmallissa voisi sosiaalipalveluiden osalta toimia lisäksi esimerkiksi kotipalvelu, täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki, kasvatus- ja perheneuvonta sekä perheoikeudelliset palvelut.

Pernon Perhetelakan talosta ei löydy samanlaista lähipalvelujen kokonaisuutta, mutta talon toiminta toteutuu Lausteen Perhetuvan tavoin perhekeskustoimintamallin mukaisesti lapsen kasvua ja kehitystä edistäen sekä varhaista tukea ja ennaltaehkäisevyyttä tarjoten. Ennaltaehkäisevä toiminta ja varhainen puuttuminen näkyvät Pernossa ja Lausteella perheiden elämänhallinnan ja käyttöönoton tukemisena sekä arjessa selviytymisen vahvistamisena. Perheryhmien kautta on mahdollista ehkäistä syrjäytymistä ja puuttua perheiden arjen pulmatilanteisiin, ennen kuin tilanteet kärjistyvät isommiksi ongelmiksi. Vakavampien ongelmien äärellä olevien perheiden on mahdollista saada perheryhmissä tukea ja apua muiden palvelujen piiriin hakeutuessa. Pernon ja Lausteen kiinteiden ryhmien asiakkailta on kahden kiinteän ryhmäpäivän lisäksi mahdollisuus käydä myös avoimissa ja vauvaryhmissä. Näin ollen perheryhmät pystyvät tarjoamaan ammattillista tukea ja sosiaaliohjausta lapsiperheille jopa viitenä päivänä viikossa. Tämä on ajallisesti merkittävä panostus verrattaessa perheiden kotona toteutettavaan perhetyöhön.

Tutkimuksemme tavoitteena oli tutkia perheryhmätoiminnan hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita. Tutkimustuloksia kirjatessa havaitsimme, että perheryhmätoiminnan hyviä käytäntöjä löytyi otollisesti suurempi määrä kuin kehittämistarpeita. Tutkimustulosten mukaan perheryhmätoiminta toteuttaa ennaltaehkäisevää toimintaa lapsiperheille matalan kynnyksen periaatteella. Matalan kynnyksen palveluja järjestämällä on mahdollista tavoittaa perheitä, joita ei muuten välttämättä tavoitaisi. On paljon sellaisia perheitä, jotka eivät hakeudu palvelujärjestelmän piirissä toimivien palvelujen pariin. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi kaikille avoimet perheryhmät ja perhekahvilat. Pernon ja Lausteen perheryhmien tarjoaman lapsiperheiden kohtaamispaikan lisäksi toimipaikkojen yhteistyötahojen ja verkostojen välisen yhteistyön aktiivisella toiminnalla sekä toiminnan

kehittämisellä on mahdollista saavuttaa LAPE -muutosohjelmassa tavoiteltava toimiva perhekeskustoimintamalli.

7.4 Tutkimustulokset suhteessa perhetyöhön

Tutkimuksemme tulokset suhteessa tutkimuksen tietoperustaan perhetyön osalta ovat yhdenmukaiset. Perhetyön näkökulmasta ennaltaehkäisevä perhetyö toteutuu Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla perheryhmätoiminnassa vanhemmuutta tukien, lasten hoidossa ja kasvatuksessa ohjaten, kodin arjen ja arkirutiinien hallinnassa ohjaten, perheen toimintakykyä vahvistaen, vuorovaikutustaitoja vahvistaen, perheen sosiaalisen verkoston laajentamista tukien sekä syrjäytymistä ehkäisten. Onnistunut perhetyö vaatii kuitenkin edellä mainittujen seikkojen lisäksi moniammatillisuutta sekä perheen omaa havahtumista ongelmiin. Lisäksi perheen tulisi itse löytää työntekijän avustuksella voimavaroja arjessa elämiseen. Tutkimuksemme mukaan perheryhmätoiminnassa mukana olevat perheet eivät aina itse ymmärrä, että jokin asia olisi pielessä. Perheet saattavat myös tarvita työntekijöiden apua tavoitteiden asettelussa, koska he eivät ymmärrä sitä, mitä heidän tulisi tavoitella. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29; Rautio 2016, 57–59.)

Perheryhmätoimintaa teoreettisesta näkökulmasta tarkasteltaessa tutkimuksessamme korostui arjen struktuuri. Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla arjen struktuuri ja ennalta suunnitellut tapahtumat jäsentävät päivää ja luovat perheille turvallisuuden tunteen. Perheryhmätoiminnassa korostui lisäksi todella vahvasti vertaistuen saaminen. Vertaistuen kautta perheillä on mahdollisuus saada varmuutta vanhemmuuteen keskustelemalla muiden vanhempien kanssa lasten kasvuun ja kehitykseen sekä arjen haasteisiin liittyvistä asioista. Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla perheiden on mahdollista jakaa kokemuksiaan samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa, jonka kautta vanhempien oma itseluottamus ja varmuus olla vanhempi kasvavat. Teoreettinen näkökulma perheryhmätoimintaan ja teemahaastattelun tuomat tutkimustulokset ovat vahvistaneet meille vertaistuen merkityksen ymmärtämistä. Vertaistuki perheryhmätoiminnassa on selvästi yksi toiminnan kulmakivistä. (Euramaa 2001, 6.)

Perhetyössä korostuu moniammatillisen yhteistyön tärkeys, sillä perheissä tarvitsevia on monta (Vilén ym. 2010, 208). Moniammatillisuuden osalta tutkimustulokset ovat yhteydessä tietoperustassa käsiteltyihin asioihin. Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla yhdistyvät ammatillinen osaaminen sekä perhetyön, että varhaiskasvatuksen puolelta työparityöskentelyn kautta. Moniammatillinen yhteistyö toteutuu parhaimmillaan

työntekijöiden tukiessa perheitä kokonaisvaltaisesti ja jakamalla vastuuta toisilleen. Perheryhmätoiminnassa perheet tulevat tuetuksi kokonaisvaltaisesti perhetyöntekijän sosiaaliohjauksen sekä lastentarhanopettajan lapsikeskeisen työtteen voimin. Työntekijät voivat jakaa vastuuta toisilleen, mutta siitä huolimatta he työskentelevät perheen hyväksi ja perhettä tukien yhdessä tiiminä. Lisäksi yhteistyötä tehdään moniammatillisesti yhteistyössä muiden viranomaistahojen kanssa. Haastattelussa Pernon Perhetelakan työntekijät toivat esille, että yhteistyötä on mahdollista tehdä myös perheiden yksilöllisten tarpeiden mukaan. Teoreettisesta viitekehystä katsottuna Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla on hyvin toimivaa kokonaisuutta moniammatillisuutta ajatellen.

7.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusotteen eettiset vaatimukset edellyttävät tutkijalta eettistä vastuullisuutta. Eettinen vastuullisuus pitää sisällään laadullisen tutkimusaineiston hankinnan ja tutkimuksen kaikkien vaiheiden tarkan ja rehellisen toteuttamisen. Tutkijan on tuotava ilmi tutkimusaiheitaan koskevat valinnat ja niiden perustelut. (Krause & Kiiikkala 1996, 64–67.)

Opinnäytetyön teoreettista viitekehystä luotaessa, harjoitimme kriittistä aineiston lukutaitoa. Kriittinen lukutaito oli tärkeää, jotta saimme koottua teoriasta luotettavan pohjan. Pyrimme välttämään sellaisia internetlähteitä, jotka eivät herättäneet itsessämme luottamusta. Olimme tarkkoja lähteiden käytön kanssa, jotta saisimme mahdollisimman ajankohtaista tietoa. Merkitsimme huolellisesti lähdeviitteet teksteihimme, jotta lukija pystyy selkeästi erottamaan omat ajatuksemme toisten teksteistä ja ajatuksista.

Ennen teemahaastattelurungon laatimista perehdyimme aiheeseen kirjallisuuden kautta. Osallistuimme myös Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan ryhmätoimintaan, jotta ymmärtäisimme mitä perheryhmätoiminta on ja mitä siellä perheiden kanssa tehdään. Haastattelutilanne vaati myös asiaan perehtyneisyyttä, koska teemahaastattelun tekeminen oli kummallekin ensimmäinen kerta. Teemahaastattelu kohdistui kaikkiin Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan työntekijöihin, eikä meidän näin ollen tarvinnut itse kohdistaa valintoja vain tiettyihin työntekijöihin. Tämän vuoksi meillä ei ollut missään vaiheessa syytä pohtia sitä, millaisia vastauksia olisi tullut eri perustein valituilta työntekijöiltä. Tutkimuksen aihe oli meille niin vieras, ettemme tienneet etukäteen millaisia ajatuksia työntekijöillä on suhteessa tutkimusongelmaamme. Haastattelutilanteissa

saimme kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettemme haastattelijoina lähde johdattelemaan työntekijöitä heidän vastauksissaan. Suhtauduimme haastattelussa ilmenneeseen aineistoon objektiivisesti ja saimme paljon arvokasta tietoa tutkimukseemme.

Tutkimuksen kaikissa vaiheissa lähtökohtana tulee pitää ihmisarvon kunnioittamista, tutkimuksen luotettavuutta, laatua, rehellisyyttä sekä huolellisuutta (Hirsjärvi ym. 2009, 25–27). Koimme edellä mainittujen asioiden toteutuneen tutkimusta tehdessämme. Haastatteluun osallistuneet työntekijät olivat alusta asti tietoisia opinnäytetyöstämme, joten lähtökohdat tutkimukselle olivat varsin hyvät. Tutkimusta tehdessämme pyrimme rakentamaan luottamusta kertomalla avoimesti opinnäytetyöstämme. Tiedostimme, että antamiemme lupauksen on kannettava koko tutkimusprosessin läpi. Tiedostimme myös vaihtolovelvollisuuden merkityksen ja pidimme huolen siitä, että saamamme aineisto pysyy vain meidän hallussamme. Halusimme kuulla myös haastateltavien ajatuksia ja kyselemme heidän ideoitaan tutkimusprosessiin. Saimme haastateltaviemme kanssa luotua avoimen ja rehellisen ilmapiirin, jonka vuoksi yhteistyömme oli sujuvaa.

Aineiston analyysivaiheessa sekä lopullisessa raportoinnissa tulee huomioida aineiston oikeellisuus ja totuudenmukaisuus. Tästä syystä vertasimme usein kirjoittamiemme tuloksia alkuperäiseen aineistoon ja varmistimme, että kaikki kohdat olivat raportoitu oikein. Tämä oli erittäin tärkeää, jotta pystyisimme antamaan mahdollisimman totuudenmukaisen ja rehellisen kuvan haastateltaviemme ajatuksista ja kokemuksista. Lisäksi esitimme tulosten raportoinnissa suoria lainauksia haastattelutekstistä, joka on yleisesti käytetty tapa kvalitatiivisessa tutkimusraportissa. Suorien lainausten käyttäminen todistaa aineiston olemassa olon ja näin pystytään varmistamaan tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160; Hirsjärvi ym. 2009, 25.)

Tutkimuksemme on luotettava, koska tulokset ovat kuvattu selkeästi. Lukija pystyy ymmärtämään, miten analyysi on tehty ja pystyy tarkastelemaan analyysiprosessia ja tulosten validiteettia eli sitä, miten on onnistuttu tutkimaan sitä asiaa, mitä pitikin tutkia. Tutkimus on luotettava, sillä tutkimus antaa vastauksen niihin tutkimuskysymyksiin, joita lähdimme hakemaan. Tavoiteltu tieto on onnistuttu saamaan sillä aineistonkeruumenettelmällä, jolla se oli tarkoituskin saada.

7.6 Sosionomin (AMK) ammatillinen osaaminen

Sosionomin (AMK) ammatillinen osaaminen muodostuu kuudesta eri kompetenssista, jotka ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, johtamisosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Pohdimme, miten kompetenssit näkyvät tutkimustuloksissamme. Lisäksi pohdimme tutkimuksen teon aikana omaa oppimistamme kompetensseihin heijastaen. (Innokylä 2017.)

Sosionomin (AMK) eettinen osaaminen -kompetenssiin sisältyy se, että sosionomi (AMK) on sisäistänyt sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet. Sosionomi (AMK) kykenee toimimaan periaatteiden mukaisesti ja kykenee eettiseen reflektioon. Sosionomin (AMK) eettistä osaamista tutkimukseemme liittyen on jokaisen asiakkaan yksilöllinen huomioiminen. Tutkimustulosten perusteella Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan työntekijät ottavat jokaisen perheen yksilöllisesti huomioon perheryhmätoiminnassa. Koemme myös itse tulevaisuudessa työssämme tärkeäksi huomioida jokainen ihminen ainutlaatuisena yksilönä, jolla on yksilölliset toiveet ja tarpeet. Lisäksi eettisen reflektion harjoittaminen tutkimuksen eri vaiheissa on ollut meille antoisaa sekä ammatillista kasvua kehittävää. (Innokylä 2017.)

Sosionomin (AMK) asiakastyön osaaminen -kompetenssissa sosionomi (AMK) ymmärtää asiakkaan tarpeet ja osaa tukea yksilön voimavarojen käyttöönottoa eri elämänvaiheissa. Tämä on yhteydessä edellisen kappaleen asiakkaan yksilöllisyyteen eettisyyden osalta. Tutkimuksessamme nousi vahvasti esille se, että perheryhmätoiminnassa tuetaan ja vahvistetaan perheiden voimavaroja, jotta arjessa eläminen helpottuisi. Pidämme myös itse tärkeänä tukea työssä asiakkaan jo olemassa olevia voimavaroja ja vahvistaa sitä kautta asiakkaan toimintakykyä ja itsenäistä elämönhallintaa. (Innokylä 2017.)

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen -kompetenssissa sosionomi (AMK) tuntee hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevat palvelujärjestelmät. Sosionomi (AMK) osaa ennakoita ja jäsentää hyvinvointipalveluiden muutoksia sekä pystyy osallistumaan palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen. Tutkimuksen aikana olemme tutustuneet kahden perheryhmätoimintaa harjoittavaan toimipaikkaan. Tämän kaltainen ennaltaehkäisevä perhetyö oli molemmille täysin uusi palvelu palvelujärjestelmässä. Olemme tutkimuksen myötä tutustuneet lähemmin moniammatillisiin työryhmiin ja sisäistäneet perheryhmätoiminnan paikan palvelujärjestelmässä. (Innokylä 2017.)

Sosionomin (AMK) johtamisosaaminen näkyy muun muassa sosiaalialan osaamisen kehittämisenä. Olemme tutkimuksessamme selvittäneet perheryhmätoiminnan kehittämistarpeita sekä työntekijöiden omia henkilökohtaisia kehittämistarpeita osaamisen osalta. Pidämme myös itse tulevina sosionomeina tärkeänä pysyä mukana sosiaalialalla tapahtuvissa muutoksissa sekä reflektoida ja kehittää jatkuvasti omaa osaamistamme vaativalla alalla. (Innokylä 2017.)

Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen -kompetenssissa sosionomi (AMK) on sisäistänyt reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on vahvistanut meidän reflektiivistä, tutkivaa ja kehittävää työotetta sekä tuottanut meille käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamista. (Innokylä 2017.)

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen -kompetenssissa sosionomi (AMK) kykenee osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteiskuntaosaamisen näkökulmasta olemme päässeet osallistumaan vaikuttamistyöhön tutkimuksen muodossa yhdessä perheryhmätoiminnan työntekijöiden kanssa. Tutkimuksemme tuotti tietoa perheryhmätoiminnan hyvistä käytännöistä ja kehittämistarpeista. (Innokylä 2017.)

7.7 Tutkimuksen herättämä pohdinta ja kehittämis ehdotus

Tutkimuksen aiheen saatuamme olimme molemmat tyytyväisiä, koska aihe tuntui mielenkiintoiselta, omaa osaamistamme ja ammatillista kasvuamme tukevalta sekä työelämälähtöiseltä ja hyödylliseltä. Koimme, että aihe sopi hyvin lastensuojelun ammattiopintojemme kokonaisuuteen ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön muodossa. Meillä molemmilla oli jo ennestään kokemusta lastensuojelun maailmasta ja tulevina sosionomeina molempien työkenttä tulee myös jatkossa suuntautumaan lastensuojelun parissa tehtävään työhön. Perhetyö oli käsitteenä tuttu, mutta kokemusta itse työstä ei kummallakaan ollut.

Tutkimuksen toteuttaminen oli mielestämme opettavaista ja ammatillista osaamista vahvistavaa tutkimuksellisesta näkökulmasta. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman avulla tutustuimme intensiivisesti hyvinvointipalveluissa tapahtuviin muutoksiin. Mielestämme hyvinvointipalveluiden muutosten aallonharjalla pysyminen on tulevana sosionomina todella tärkeää. Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan työntekijät ottivat tutkimuksemme hyvin vastaan ja osallistuivat aktiivisesti tutkimuksemme toteuttamiseen

teemahaastattelun kautta. Lisäksi saimme mahdollisuuden käydä tutustumassa Pernon ja Lausteen perheryhmätoimintaan. Koimme itsellemme hyödylliseksi päästä tutustumaan syvemmin ryhmämuotoiseen, ennaltaehkäisevään ja korjaavaan perhetyöhön työntekijöiden näkökulmasta käsin. Saimme tätä kautta paljon uutta ja arvokasta tietoa tutkimuksemme ja työskentelymme tueksi.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa korostuvat ennaltaehkäisevät ja varhaisen tuen palvelut sekä matalan kynnyksen palvelumuodot. Olemme tutkimuksemme myötä huomanneet, että perheryhmätoiminta on hyvä esimerkki siitä, miten perheitä tuetaan ennaltaehkäisevästi ja matalan kynnyksen palvelumuodon avulla. Perheryhmätoiminnassa työntekijöiden on mahdollista tukea perheitä jo varhaisessa vaiheessa arjen haasteissa. Perheryhmätoiminnan avulla työntekijöiden on myös mahdollista huomata perheiden suurempi avun tarve ja ohjata perhe perheryhmätoiminnan lisäksi muuhunkin tuen ja avun piiriin. Mielestämme on hienoa, että yhteiskunnastamme löytyy perheille palvelumuoto, jonka toiminta on hyvin matala kynnyksistä. Perheiden tukeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on suorassa yhteydessä korjaavien palveluiden tarpeen, esimerkiksi lastensuojelun interventioiden vähenemiseen. Mielestämme varhaisen puuttumisen -mallin tärkeyttä ei voida perheiden kanssa tehtävässä työssä liiaksi korostaa.

Yhteiskuntamme tarvitsee kuitenkin enemmän Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan perheryhmätoiminnan tapaisia ennaltaehkäiseviä ja matalan kynnyksen palveluita, joissa painottuvat perheiden arjen ja vanhemmuuden tukeminen, lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä vertaistuki. Lisäksi Pernon ja Lausteen perheryhmätoiminnassa toteutuvat ammatillinen tuki ja auttaminen, jotka taas uupuvat esimerkiksi kaikille avoimesta perhekahvilatoiminnasta.

Olemme tutkimuksemme myötä oppineet ymmärtämään erilaisia perheitä ja perhetilanteita ja saaneet tulevana sosionomeina tärkeää tietoa lapsiperheiden kanssa toimimisesta. Työntekijöiden haastatteluiden ja perheryhmässä havaitsemiemme tilanteiden myötä huomasimme, että äitien kokema yksinäisyys vauva-aikana on nykypäivänä suuri. Vastaavasti Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan tarjoama vertaistuki äideille on ollut tutkimustulosten perusteella merkittävää. Mielestämme on hienoa, miten perheryhmätoiminnan avulla perheiden on mahdollista löytää uusia kontakteja ja solmia ystävyyssuhteita. Perheryhmätoiminnassa mukana ollessamme havaitsimme lämpimän, välittävän ja arvostavan ilmapiirin, johon perheiden on varmasti helppo tulla mukaan.

Olimme vaikuttuneita siitä, miten avoimesti ja rehellisesti Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla työntekijät perheiden kanssa keskustelevalle ja toimivat. Avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin vallitessa, vaikeista ja arkaluontoisistakin asioista on helppompaa keskustella. Toiminnassa painottuivat selkeästi myös huumori ja ilon tuominen arkeen. Saimme työskentelymme aikana työntekijöistä ammatillisen ja välittävän kuvan.

Tutkimuksemme tuotti tietoa perheryhmätoiminnan hyvistä käytännöistä ja kehittämistarpeista. Perheryhmätoiminnan hyvät käytännöt osoittivat, miten merkityksellistä työtä perheiden kanssa Pernon Perhetelakalla ja Lausteen Perhetuvalla tehdään. Mielestämme perheryhmätoimintaa tulisi järjestää Turussa useammalla lähiöalueella. Pernon ja Lausteen perheryhmätoiminnan alueellisuus on rikkaus, mutta toiminta rajaa perheet vain näiden alueiden asukkaisiin. Perheryhmätoiminnan levittäessä useampiin lähiöihin, perheryhmätoimintaa saavuttaisi otollisesti suuremman määrän perheitä.

Perheryhmätoiminnan sisällön kehittämisen kannalta varsinaisia kehittämissuhteita työntekijöiltä tuli varsin vähän. Olemme pohtineet paljon perheryhmien toimintaa ja meille nousi tutkimuksemme aikana muutamia ajatuksia toiminnan kehittämisestä. Mielestämme toimintaa voitaisiin kehittää tekemällä enemmän yhteistyötä paikallisten lapsiperheiden parissa työskentelevien toimipaikkojen kanssa. Erilaiset asiantuntijat voisivat tarjota apuaan vieraillemalla perheryhmissä ja kertomalla hyödyllistä tietoa esimerkiksi vuorovaikutusongelmista, parisuhteesta tai vanhemmuuteen liittyvistä pulmatilanteista. Yhteistyötä voitaisiin tehdä esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan kanssa. Yhteistyön kautta perheet tulisivat enemmän tietoisiksi lapsiperheille suunnatuista tukimuodoista ja perheiden kynnys hakeutua ongelmien ilmetessä kyseiseen palveluun madaltuisi. Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan työntekijät toivat esille tekevänsä yhteistyötä neuvolan kanssa, mutta epäselväksi jäi se, miten paljon neuvolan tai muun terveydenhuollon ammatillista osaamista ja tukea hyödynnetään. Yhteistyöverkon laajentuessa ja perheiden palvelujen saannin monipuolistuessa päästäisiin kohti perhekeskustoimintaa.

Toiminnan kehittämisen kannalta ajatuksia herätti perheryhmätoiminnan tavoitteellisuus. Pohdimme voisiko kiinteän ryhmän toiminnan tavoitteellisuus näkyä selkeämmin. Kiinteissä ryhmissä perheiden osallistuminen ryhmiin perustuu jonkinlaiseen tarpeeseen. Perheen tarpeeseen vastaamisen kannalta tavoitteiden asettelulla on suuri merkitys. Saman organisaation sisäisten perheryhmien toimintakulttuurin erilaisuus tavoitteiden osalta aiheutti meissä hämmennystä. Pohdimme, voitaisiinko molemmissa perheryhmiä

harjoittavissa toimipaikoissa toteuttaa Lausteen Perhetuvan kaltaista mallia, jossa tavoitteet tehdään kirjallisesti alkukeskustelun aikana perheen tullessa ryhmään. Mielestämme kiinteisiin ryhmiin osallistuvien perheiden tavoitteiden tulisi olla konkreettisia ja ne olisi hyvä dokumentoida. Tavoitteiden dokumentointi helpottaisi työntekijöitä tavoitteiden toteutumisen seurannassa ja selkeyttäisi perheille sitä, mitä heidän odotetaan perheryhmätoiminnan aikana saavuttavan.

Äidin ja lapsen myönteisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen rakentumisen kannalta on ehdottoman tärkeää, että äiti näkee lapsensa tunteiden sekä käyttäytymisen taakse ja sitä kautta tulkitsee lapsensa tarpeet oikein. Meille jäi tutkimuksemme aikana epäselväksi se, miten monipuolisesti äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta perheryhmissä tuetaan. Ajatuksia herätti myös lapsikeskeisyys ja jäimme pohtimaan sitä, millä tavalla lapset näyttäytyvät perheryhmätoiminnan keskiössä. Myönteisen vuorovaikutuksen, kiintymyssuhteen sekä lapsikeskeisyyden osalta mieleemme jäi avoimia kysymyksiä, sillä emme päässeet kiinni näihin asioihin perheryhmissä vierailuiden tai teemahaastatteluiden kautta. Toisaalta vietimme perheryhmissä vain lyhyen hetken.

Pernon Perhetelakan kiinteässä perheryhmässä vierailimme kaksi kertaa viiden tunnin ajan ja avoimessa ryhmässä vietimme yhden kerran neljä tuntia. Lausteen Perhetuvan vauvaryhmässä vierailimme yhden kerran kahden tunnin ajan. Perheryhmätoiminnan monimuotoisen toiminnan vuoksi tutkimuksen tueksi olisi ollut hyödyllistä yhdistää opintoihin liittyvä harjoittelu. Harjoittelujakson aikana toiminnan monimuotoisuus avautuu opiskelijoille varmasti toisella tavalla. Saimme siis tutkijoina vain pintaraapaisun verran kuvaa siitä, minkälaisia asioita perheiden kanssa ryhmissä tehdään.

Toiminnan kehittämisen kannalta pohdimme erilaisten menetelmien ottamista aktiivisesti mukaan toimintaan arjen toiminnallisuuden lisäksi. Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan työntekijät toivat esille sen, etteivät menetelmät ole avainasemassa heidän työssään. Menetelmät voisivat kuitenkin tuoda erilaista näkemystä ja lähestymistapaa vuorovaikutuksen herättelyyn tai erilaisten pulmatilanteiden selvittelyyn. Toiminnallisista menetelmistä kuvataide, musiikki, liike, tanssi, elokuva, luova kirjoittaminen, kirjallisuus ja tarinallisuus voivat tuoda aivan uutta näkökulmaa asioiden tarkasteluun. Toiminnallisten menetelmien kautta asiakkaan on mahdollista löytää sanoja sellaisille ajatuksille, tunteille ja mielikuville, jotka eivät vielä ole sanallisella tasolla. Toiminnallisten menetelmien tarkoituksena on helpottaa vuorovaikutusta ja päästä tarkastelemaan asiakkaan elämäntilannetta ja -historiaa sekä löytää ratkaisuja ongelmiin. (Blatner 1997, 14.)

Mielestämme tutkimuksestamme saatuja tuloksia on mahdollista hyödyntää Turun kaupungin lapsi- ja perhepalveluiden sekä Pernon Perhetelakan ja Lausteen Perhetuvan perheryhmätoimintaa kehittämisessä. Lisäksi tuloksia on mahdollista hyödyntää, kun arvioidaan perheryhmätoiminnan merkitystä ennaltaehkäisevänä tukena lapsiperheille Turussa sekä toiminnan jatkuvuutta. Olemme tutkimuksemme myötä ihastuneet perheryhmätoimintaan työmuotona. Mielestämme olisi mielenkiintoista saada tutkimustietoa myös perheryhmätoiminnassa mukana olevilta asiakkailta. Jatkotutkimusehdotuksena voitaisiinkin tutkia perheryhmätoiminnan merkitystä vanhemmuuden tukemisessa äitien näkökulmasta.

LÄHTEET

Aula, M., Juurikkala, V., Kalmari, H., Kaukonen, P., Lavikainen, M. & Pelkonen, M. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Hallituksen kärkihanke. Hankesuunnitelman luonnos 11.1.2016. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Viitattu 29.3.2017. Saatavissa myös https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1.

Blatner, A. 1997. Toiminnalliset menetelmät terapiassa ja koulutuksessa. Psykodraama ja sosiodraaman tekniikat käytäntöön sovellettuna. Naantali: Resurssi.

Crittenden, P. 2008. Raising parents. Attachment, parenting and child safety. United Kingdom: Willan Publishing.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Euramaa, K-I. (toim.) Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2001. Ryhmätoiminta lapsiperhe-projektin perhetyössä. Kokemuksia ja näkemyksiä vertaisryhmistä. Helsinki: Käpylä Print Oy.

Granju, K.; Kennedy, B. & Sears, W. 1999. Attachment Parenting. Instinctive care for your baby and young child. New York: Pocket Books.

Hansen, M. 2004. Olipa kerran perhe. Arvostava ote perhetyössä. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2011. Tutki ja kirjoita. 17., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huuskonen, S. 2014. Recording and Use of Information in a Client Information System in Child Protection Work. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Häggman-Laitila, A.; Ruskomaa, L. & Euramaa, K-I. 2000. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Käpylä Print Oy.

Hätönen, T. 2002. Perheryhmä tukena arjessa. Pro gradu -työ. Sosiaalityö. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 9.10.2017 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/13720/abstract.pdf?sequence=1>.

Innokylä 2017. Sosionomi (AMK) -tutkinto. Viitattu 26.10.2017 www.innokyla.fi > Sosiaalialan AMK-verkoston työvaliokunta > Työskentely > Sosionomi (AMK) -tutkinto.

Isoherranen, K.; Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. 1., painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti: äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Helsinki: Gaudeamus.

Järvinen R.; Lankinen A.; Taajamo T.; Veistilä M. & Virolainen A. 2012. Perheen parhaaksi - perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell.

Kallio peruspalvelukuntayhtymä 2017. Ennaltaehkäisevä perhetyö. Viitattu 2.6.2017. Saatavissa myös http://kalliopp.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kallio/embeds/kalliowwwstructure/16347_ENNALTAEHKAISEVA_PERHETYO_ESITE.pdf.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. 1., painos. Helsinki: WSOY.

Karvo, L. 2004. Esipuhe. Teoksessa Anna-Maija Puroila (toim.) Kehittyvä perhetyö. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 12. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus, 1–2.

Kimpassa allihopa 2017. Lupa auttaa! -hanke etsii kehittämisagentteja. Viitattu 8.3.2017 www.kimpassa-allihopa.fi > Etusivu > Sote-uudistus > Varsinais-Suomen maakunnallisia sote-hankkeita > Lupa auttaa!-muutosohjelma.

Kopakkala, A. 2011. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Korhonen, S.; Julkunen, I.; Karjalainen, P.; Muuri, A. & Seppänen-Järvelä, R. 2007. Arviointi ja hyvät käytännöt sosiaalipalveluissa. Asiantuntijoiden pohdintoja tulevasta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 30.6.2017. Saatavissa myös <https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/75405/R16-2007-VERKKO.pdf?sequence=1>.

Krause, K. & Kiikkala, I. 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. Helsinki: Kirjayhtymä.

KvaliMOTV 2016a. Teemahaastattelu. Viitattu 28.11.2016 www.fsd.uta.fi > KvaliMOTV > Teemahaastattelu.

KvaliMOTV 2017b. Teemoittelu. Viitattu 6.10.2017 www.fsd.uta.fi > KvaliMTV > Teemoittelu.

Lastensuojelulaki (417/2007). Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>.

Lupa auttaa 2016. Varsinais-Suomen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017–2018. Viitattu 20.3.2017. Saatavissa myös <http://raisio02.hosting.documenta.fi/kokous/2016269708-4-1.PDF>.

Mattus, M-L. 1994. Haastatteluopas perhekeskeiseen työhön HMI. Helsinki: Sairaanhoidtajien Koulutussäätiö.

Niemistö, R. 1998. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Noppiari, E. (toim.) 2008. Monialaiset verkostot perheitä tukemassa. Diakonia ammattikorkeakoulun julkaisuja sarja B, raportteja 38. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu.

Nylund, M. 1996. Teoksessa Matthies, A-L.; Kotakari, U. & Nylund, M. (toim.) Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino.

Raision kaupunki 2017. Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta. Viitattu 20.4.2017. Saatavissa myös <http://raisio02.hosting.documenta.fi/kokous/2016269708-4.PDF>.

Rautio, S. 2016. Neuvolan perhetyö vanhemmuuden varhaisena tukena ja yhteistyönä. 1., painos. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Reijonen, M. 2005. Voimaa perhetyöhön. 1., painos. Keuruu: Otavan kirjapaino OY.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1., painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sarvela, H. & Pukari, P. Kevät 2006–2007. Perheiden parhaaksi – Asiakkaiden kokemuksista palvelujen kehittämiseen. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Viitattu 17.4.2017. Saatavissa myös <http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/tyopaperit-ja-muut-julkaisut/Perheiden%20parhaaksi.pdf>.

Silius, K. 2008. Teemoittelu ja tyypittely. Viitattu 2.11.2017. Saatavissa myös http://matrissi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatko-opintosemma/2008/Silius_teemoittelu-tyypittely_141108.pdf.

Sirkka, K.A. 2005. Kynnysten yli moniammatillisen perhetyön arjessa. Jaksetaan vanhempana - projektin ulkoisen arvioinnin raportti sarja B, raportit 6/2005. Satakunta: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Matalan kynnyksen palvelujen verkostoiminen – Perhekeskustoimintamalli. Viitattu 20.4.2017 <https://verkkojulkaisut.valtioneuvosto.fi/stm/zine/19/article-566>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Hallituksen kärkihanke. Hankesuunnitelma. Viitattu 15.3.2017. Saatavissa myös http://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_Lapsi-ja%20perhepalveluiden%20muutosohjelma.pdf.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2013. Sosiaalialan ammattilaisten eettiset ohjeet. Helsinki: Ammattieettinen lautakunta. Viitattu 2.6.2017. Saatavissa myös http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>.

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2008a. Lastensuojelun avohuollon perhetyö. Viitattu 8.3.2017 www.ilky.fi > Prosessiaskel > Lastensuojelun avohuollon perhetyö > Lastensuojelun perhetyön työskentelyvaihe.

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2008b. Lastensuojelun avohuollon perhetyö. Viitattu 8.3.2017 www.ilky.fi > Prosessiaskel > Lastensuojelun avohuollon perhetyö > Lastensuojelun perhetyön päätyminen.

Tarkka, M-T. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Acta Universitatis Tamperensis. Series A. Vol. 518. Tampere: Tampereen yliopisto.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016. Hyvät käytännöt. Viitattu 1.3.2017 www.thl.fi > Tutkimus ja asiantuntijatyö > Hankkeet ja ohjelmat > Sokra kokoaa, tiivistää ja välittää tietoa > Arviointi > Hyvät käytännöt.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Viitattu 3.3.2017 www.thl.fi > Tutkimus ja asiantuntijatyö > Hankkeet ja ohjelmat > Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE).

Toivanen, R.; Jouhki, T.; Lipponen, A.; Markkanen, R.; Prusila, L. & Salo, S. 2010. Perhetyö vauvaperheessä. Teoksessa Vilén M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuori, B. 2012. Asiakkaiden ja ohjaajien näkemyksiä vertaistuen ja ryhmän merkityksestä perheryhmätoiminnassa. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.8.2017 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/50778/Tuori_Beatta.pdf?sequence=1.

Uusimäki, M. 2004. Perhetyön alustavia luokituksia. Alustus perhetyön tieto työryhmässä. Perhetutkimuksenpäivät 25.–26.3.2004. Jyväskylä. Julkaisematon.

Vilén, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3., uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilén, M.; Seppänen, P.; Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. 1., painos. Helsinki: Kirjapaja.

Vuori, J. & Nätkin, R. 2007. Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino.

Teemahaastattelu

1. Taustatiedot

- Keitä Pernon/Lausteen perheryhmätoiminnassa työskentelee
- Kuuluuko työyhteisöön muita työntekijöitä
- Työntekijöiden ammattinimikkeet
- Moniammatillisuuden näkyminen työyhteisössä
- Yhteistyö muiden viranomaistahojen kanssa

2. Työntekijöiden oma osaaminen, vahvuudet ja kehittämistarpeet

- Haastateltavien työkokemus ja –tausta
- Työssä vaadittava koulutus
- Työssä vaadittava osaaminen
- Henkilökohtainen kokemus omasta osaamisesta
- Työntekijöiden omat vahvuudet työssä
- Työntekijöiden omat kehittämistarpeet työssä

3. Perheryhmätoiminnan sisältö

- Perheiden ohjautuminen perheryhmätoimintaan
- Ohjautuminen kiinteään, avoimeen ja vauvaryhmään
- Työn viitekehys, mihin työ perustuu
- Perheryhmätoiminnan suunnittelu avoimessa ryhmässä
- Perheryhmätoiminnan suunnittelu kiinteässä ryhmässä
- Perheryhmätoiminnan suunnittelu vauvaryhmässä
- Perheryhmätoiminnan tarkoitus ja tavoite
- Perheiden yksilölliset tarpeet
- Perheiden yksilölliset tavoitteet
- Mitä perheryhmätoiminnassa perheiden kanssa tehdään
- Vanhempien motivaatio ja sitoutuminen työskentelyyn perheryhmätoiminnassa
- Ryhmädynamiikan ja vertaistuen merkitys perheryhmätoiminnassa
- Perhetyön haasteet perheryhmätoiminnassa
- Haasteet vanhempien ohjaamisessa ja opettamisessa
- Tavoitteiden toteutuminen ja arviointi yhdessä vanhempien kanssa
- Työn vaikuttavuuden näkyminen perheiden hyvinvoinnissa

4. Hyvät käytännöt, työmenetelmät ja -välineet

- Perheryhmätoiminnan hyvät käytännöt
- Perustelut näiden käytäntöjen valikoitumiselle perheiden kanssa tehtävään työhön
- Perustelut näiden käytäntöjen toimivuudesta perheiden kanssa
- Hyvät ja toimivat työmenetelmät
- Perustelut näiden työmenetelmien valikoitumiselle perheiden kanssa tehtävään työhön
- Hyvät ja toimivat työvälineet
- Perustelut näiden työvälineiden valikoitumiselle perheiden kanssa tehtävään työhön

5. Perhetyön ja perheryhmätoiminnan kehittäminen

- Työntekijöiden näkemys perhetyön kehittämisestä Turussa
- Työntekijöiden näkemys perheryhmätoiminnan kehittämisestä Pernossa/Lausteella

Turun kaupunki	§	Päätöspöytäkirja	1
Hyvinvointitoimiala, avohuollon sosiaalityö			
Toimistopäällikkö	12	06.02.2017	

1491-2017 (019)

Tutkimuslupa - Sanna Fältberg ja Meri Pulkkinen

Avohuollon sosiaalityön toimistopäällikkö Minna Virta 26.1.2017:

Sanna Fältberg ja Meri Pulkkinen opiskelevat Turun ammattikorkeakoulussa ja tekevät syventävissä ammattiopinnoissaan selvitystä lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaan liittyen.

Fältberg ja Pulkkinen haluavat haastatella Lausteen perhetuvan ja Pernon Perhetelakan työntekijöitä, jotta he voivat tarkastella hyviä käytäntöjä kahdessa eri toimipisteessä.

Liitteet	Tutkimuslupa-anomus Tutkimussuunnitelma Vaitiolositoumus Oppilaitoksen puolto tutkimukselle
----------	--

- Päätös** Päätän myöntää tutkimusluvan Sanna Fältbergille ja Meri Pulkkiselle seuraavin ehdoin:
- tällä tutkimusluvalla voidaan antaa lupa haastatella Lastensuojelutyön perhetyön työntekijöitä, muiden haastateltavien osalta opiskelijat hakevat erilliset tutkimusluvut ao. organisaatiosta
 - tutkimuksessa on noudatettava seuraavia salassapitovelvollisuuslakeja: laki sosiaalikeskuksen asiakkaan asemasta ja oikeuksista 14 §, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 § kohta 25 sekä henkilötietolaki 11 §
 - tutkimuksen käytännön menettely- ja järjestelytavoista tutkija sopii Lastensuojelun perhetyön yksikön esimiehen Taru Hantulan kanssa
 - tutkimuksesta on sen valmistuttua luovutettava yksi kappale Turun Hyvinvointitoimialan käyttöön

Minna Virta
toimistopäällikkö
300015

Jakelu

ao Fältberg Sanna
ao Pulkkinen Meri
tpv Hantula Taru